

Oficjalny dialog ekumeniczny między Kościołem Starokatolickim Mariawitów i Kościołem Rzymskokatolickim w latach 1997-2011²

Official Ecumenical Dialogue between the Old Catholic Mariavite Church and the Roman Catholic Church in the years 1997-2011

Słowa kluczowe: dialog ekumeniczny, mariawici, Kościół Starokatolicki Mariawitów, Kościół Rzymskokatolicki, Maria Franciszka Kozłowska, Dzieło Wielkiego Miłosierdzia

Key words: ecumenical dialogue, mariavites, Mariavite Church, Roman Catholic Church, Maria Franciszka Kozłowska, Work of Great Mercy

Streszczenie

Artykuł omawia oficjalny etap dialogu mariawicko-rzymskokatolickiego w latach 1997-2011 roku. Relacje bilateralne Kościoła Starokatolickiego Mariawitów i Kościoła Rzymskokatolickiego ukazano w kontekście kompleksowych rozmów w kwestiach historycznych, doktrynalnych, organizacyjnych, liturgicznych i duszpasterskich oraz spotkań i nabożeństw ekumenicznych. Najwięcej uwagi poświęcono pracom Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem

---

¹ Dr hab. Borys Przedpełski, Wydział Teologiczny Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie.

² Niniejsze opracowanie stanowi poszerzoną wersję części projektu badawczego poświęconego dialogowi mariawicko-rzymskokatolickiemu, zrealizowanego w 2020 roku w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie.

Starokatolickim Mariawitów. Przez 14 lat członkowie komisji na 26 wspólnych posiedzeniach dokonali analizy teologicznej pism siostry Feliksy Marii Franciszki Kozłowskiej i ustalenia genezy ruchu mariawickiego oraz wyjaśnienia nauki o chrzcie świętym i wymiany poglądów w innych kwestiach szczegółowych. W wyniku rozmów stwierdzono, że strona mariawicka uznała prawdziwość objawień założycielki mariawityzmu, ale nie jako część zdogmatyzowanej doktryny Kościoła, natomiast strona rzymskokatolicka nie przyznała przeżyciom mistycznym matki Kozłowskiej statusu autentycznych doświadczeń duchowych. W sprawie przyczyn rozłamu mariawitów z Kościołem Rzymskokatolickim, po zapoznaniu się z nieznanymi dotychczas dokumentami w kwestii mariawickiej z lat 1903-1906, przedstawiciele obu Kościołów zwrócili uwagę na trudności w ocenie bolesnych wydarzeń związanych z konfliktem religijnym między mariawitami i rzymskokatolikami na początku XX wieku. Znaczącym osiągnięciem omawianego dialogu międzywyznaniowego było podpisanie w 2000 roku wspólnej deklaracji między Kościołem Starokatolickim Mariawitów i Kościołem Rzymskokatolickim wraz z pięcioma innymi Kościołami chrześcijańskimi w Polsce w sprawie ważności chrztu.

Abstract

The article discusses the official phase of dialogue between the Mariavite and the Roman Catholic Church in the years 1997-2011. The bilateral relations between the Old Catholic Mariavite Church and the Roman Catholic Church are presented in the context of comprehensive discussions concerning the questions of history, doctrine, organization, liturgy and pastoral care as well as ecumenical meetings and services. Most attention is focused on the work of the Joint Commission for Theological Dialogue between the Roman Catholic Church and the Old Catholic Mariavite Church. In the period of 14 years, the members of the Commission, within the framework of 26 joint sessions, carried out a theological analysis of the scriptures by Sister Feliksa Maria Franciszka Kozłowska and enquired into the origins of the Mariavite Movement, explained the Teaching on the Holy Baptism, and exchanged views on other specific questions. In the aftermath of the discussions, it was stated that the Mariavite side had recognized the authenticity of the revelations of the Foundress of Mariavitism, but not as part of the Church's dogmatized doctrine, whereas the Roman Catholic side had denied the mystical experiences of Mother Kozłowska the status of authentic spiritual

experience. As regards the grounds for the schism between the Mariavites and the Roman Catholic Church, after familiarization with the documentation concerning the Mariavite issue from the years 1903-1906 that had been unknown before, the representatives of both Churches emphasized the difficulties in the evaluation of the painful occurrences related to the religious conflict between the Mariavites and the Roman Catholics early in the 20th century. A significant achievement of the discussed inter-denominational dialogue was the signing in the year 2000 of a joint declaration between the Old Catholic Mariavite Church and the Roman Catholic Church together with other Christian Churches in Poland relating to the validity of Baptism.

Przedmiotem artykułu jest ukazanie przebiegu i rezultatów oficjalnego dialogu teologicznego między Kościołem Starokatolickim Mariawitów i Kościołem Rzymskokatolickim oraz nabożeństw i spotkań ekumenicznych z udziałem duchownych i wiernych obu Kościołów w latach 1997-2011. Tekst stawia sobie za cel przybliżenie genezy i porządku oraz osiągnięć, niepowodzeń i znaczenia rozmów mariawicko-rzymskokatolickich w zakresie oceny charakteru i treści objawień założycielki mariawityzmu z lat 1893-1918, ustalenia przyczyn rozłamu mariawitów z Rzymem w świetle nieznanych dokumentów watykańskich z lat 1903-1906, omówienia szczegółowych kwestii doktrynalnych, organizacyjno-ustrojowych i liturgicznych.

1. Memorandum rzymskokatolickiego biskupa płockiego Zygmunta Kamińskiego z 17 marca 1997 roku do Prezydium Episkopatu Polski w kwestii mariawickiej

Przełomowym wydarzeniem w dwustronnych relacjach mariawicko-rzymskokatolickich było zainicjowanie oficjalnego dialogu teologicznego między Kościołem Starokatolickim Mariawitów i Kościołem Rzymskokatolickim, po 90 latach od rozłamu mariawitów z Rzymem. Z wnioskiem w tej sprawie wystąpił rzymskokatolicki bp dr Zygmunt Kamiński (1933-2010), administrator apostolski biskupstwa płockiego (1984-1988), a następnie ordynariusz diecezji płockiej (1988-1999), przy czynnej współpracy ks. prof. Henryka Seweryniaka (ur. 1951),

wykładowcy seminaryjnego i akademickiego, pełniącego wówczas w tej-
że diecezji funkcję referenta do spraw duszpasterstwa ekumenicznego.
Nastąpiło to 17 marca 1997 roku, kiedy ordynariusz płocki wystosował
do Prezydium Episkopatu Polski „Memorandum w kwestii mariawic-
kiej”. Dokument był owocem jego braterskich spotkań z bp. Stanisła-
wem M. Tymoteuszem Kowalskim (1931-1997), Biskupem Naczelnym
Kościoła Starokatolickiego Mariawitów (1972-1997), odbywających się
na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku w pałacu biskupim, klasz-
torze mariawitów i siedzibie Klubu Inteligencji Katolickiej w Płocku
(Seweryniak 2014, 418). Pismo zawierało formalny wniosek w sprawie
powołania Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między
Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawi-
tów. Pięciostronicowy dokument składa się ze wstępu oraz trzech części
prezentujących kontakty obu Kościołów w fazie przygotowawczej (1906-
1991) i w okresie intensyfikacji kontaktów wzajemnych (1992-1997) oraz
propozycje dotyczące prowadzenia oficjalnego dialogu teologicznego.

W pierwszej części memorandum przypomniano o skutkach en-
cykliki ostrzegawczej papieża Piusa X (1903-1914) *Tribus circiter* z 5
kwietnia 1906 roku i ekskomuniki większej Świętej Rzymskiej i Po-
wszechnej Inkwizycji z 5 grudnia 1906 roku oraz krwawych pogromów
organizowanych przez duchowieństwo rzymskokatolickie przeciwko
zwolennikom mariawityzmu w latach 1906-1914, a także znieważania
siostr i księży mariawickich przez ówczesnych księży i wiernych wy-
znania rzymskokatolickiego. Biskup Zygmunt Kamiński zwrócił uwagę
na brak obiektywnych warunków do prowadzenia dialogu teologicz-
nego między obu Kościołami w okresie międzywojennym. Wyjątek
w tym okresie stanowiła postawa pojednawcza ks. Jana Ziei (1897-1991),
proboszcza parafii rzymskokatolickiej Łahiszyn pod Pińskiem, oraz
wymiana listów między biskupami rzymskokatolickimi i mariawic-
kimi, prowadzona w latach 1929-1930, która z powodu istniejących
różnic doktrynalnych, mentalnych i organizacyjnych zakończyła się
niepowodzeniem. Biskup płocki podkreślił w dokumencie historyczne

znaczenie listów przewodniczącego Komisji Episkopatu Polski do Spraw Ekumenizmu, bp. Władysława Miziołka (1914-2000) z 17 sierpnia 1971 roku do zwierzchników dwóch Kościołów, które przez wyrażone słowa przebaczenia stworzyły sprzyjające warunki do wzajemnego pojednania. Dzięki tej inicjatywie w 1978 roku przedstawiciele Kościoła Rzymskokatolickiego i Kościoła Starokatolickiego Mariawitów podpisali protokół o wzajemnym uznaniu ważności chrztu, a w 1986 roku biskup rzymskokatolicki Władysław Miziołek po raz pierwszy przekroczył próg świątyni mariawickiej i wygłosił w niej homilię. Kolejnymi wydarzeniami w relacjach dwustronnych było kazanie Biskupa Naczelnego KSM, Tymoteusza Kowalskiego, wygłoszone w 1989 roku w rzymskokatolickiej Bazylice Archikatedralnej pw. Męczeństwa św. Jana Chrzciciela w Warszawie, poza tym homilia biskupa prof. Jana Szłagi (1940-2012), biskupa sufragana diecezji chełmińskiej (1988-1992), w 1990 roku w warszawskim kościele mariawickim pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy oraz udział Biskupa Naczelnego i dwóch kapłanów Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Mszy świętej odprawionej przez papieża Jana Pawła II 6 czerwca 1991 roku w Płocku (Kamiński 1997, 1-2).

W drugiej części omawianego dokumentu biskup Zygmunt Kamiński, przedstawiając kolejny etap dialogu mariawicko-rzymskokatolickiego, skupił się na relacjach bilateralnych w latach 1992-1997. Odniósł się w niej do obchodów Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w rzymskokatolickim kościele pw. św. Jana Chrzciciela i Świątyni Miłosierdzia i Miłości, katedrze Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Płocku, oraz do oficjalnych i prywatnych spotkań mariawitów z rzymskimi katolikami. Przypomniał, że w 1993 roku ks. prof. Henryk Seweryniak, jako osobisty przedstawiciel biskupa płockiego, uczestniczył u mariawitów w Płocku w obchodach 100. rocznicy objawienia Dzieła Miłosierdzia i powstania mariawityzmu. Za ważne wydarzenie uznał też udział w nabożeństwie ekumenicznym w rzymskokatolickiej Bazylice Katedralnej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Płocku w 1996 roku bp. Antoniego M. Romana Nowaka (1931-2013),

emerytowanego biskupa Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, wraz z trzema kapłanami mariawickimi, którzy przybyli na zaproszenie bp. Romana Marcinkowskiego (ur. 1942), sufragana diecezji płockiej (1985-2017). Podczas tego nabożeństwa biskup Nowak wygłosił homilię, a na zakończenie obaj hierarchowie wymienili braterski pocałunek pokoju. Wszystkie wymienione wydarzenia ekumeniczne i dobra wola obu stron zaowocowały po dwóch latach rozpoczęciem oficjalnego dialogu teologicznego, który zbliżył do siebie oba Kościoły (Kamiński 1997, 2-4).

W memorandum biskupa Kamińskiego znajdujemy również propozycje dotyczące dialogu mariawicko-rzymskokatolickiego. Odwołując się do bolesnego rozłamu mariawitów z Rzymem w 1906 roku, biskup płocki uwypuklił potrzebę pojednania dwóch Kościołów. W dokumencie tym biskup Kamiński nazwał Kościół Starokatolicki Mariawitów Kościołem siostrzanym, a jego wyznawców siostrami i braćmi chrześcijanami. Zwrócił uwagę na potrzebę ukazywania przez mariawitów pozytywnych stron dialogu i wspólnych zasad zarówno w kazaniach, jak i w publikacjach kościelnych. Zaproponował zaproszenie duchownych i świeckich wyznawców Kościoła Starokatolickiego Mariawitów na spotkania ekumeniczne podczas szóstej pielgrzymki papieża Jana Pawła II do Polski w czerwcu 1997 roku oraz zezwolenie wiernym denominacji płockiej mariawitów na bycie świadkami podczas udzielania chrztu świętego i zawierania sakramentu małżeństwa w Kościele Rzymskokatolickim. Jego zdaniem biskupi rzymskokatolicki powinni informować w swoim nauczaniu o posiadaniu przez mariawitów ważnej sukcesji apostołskiej i ważnych sakramentów świętych. Rzymskokatolicki ordynariusz diecezji płockiej, powołując się na dyktando w sprawie zasad i norm dotyczących ekumenizmu Papieskiej Rady do Spraw Jedności Chrześcijan z 1993 roku wskazał na potrzebę określenia „przez Konferencję Episkopatu i władze Starokatolickiego Kościoła Mariawitów warunków przystępowania do sakramentów Eucharystii, pokuty i namaszczenia chorych u szafarzy obu Kościołów osobom znajdującym się w niebezpieczeństwie

śmierci” lub w innych sytuacjach losowych (Kamiński 1997, 5). Biskup Kamiński uznał za potrzebne i uzasadnione upowszechnienie wśród wyznawców obu Kościołów modlitwy o zjednoczenie o następującej treści:

Panie Jezu Chryste, Jedyny Pasterzu Twego Kościoła, wysłuchaj nasze żarliwe modlitwy i udziel nam, Twoim uczniom: katolikom i mariawitom, daru przebaczenia, pojednania i zjednoczenia. Jak nasze niechęci i uprzedzenia nas podzieliły, tak niech Twoja miłość nas połączy, abyśmy wspólnie oddawali cześć Najświętszej Eucharystii, zwiastowali światu Wielkie Boże Miłosierdzie, okazывali serdeczne współczucie cierpiącym i zabiegali o świętość Kościoła i jego sług. Amen (Kamiński 1997, 5).

Biskup płocki wezwał przy tym obie strony z okazji Jubileuszu Roku 2000 do odprawienia uroczystego nabożeństwa przebłagalnego w intencji przewyciężenia podziału między Kościołem Starokatolickim Mariawitów i Kościołem Rzymskokatolickim (Kamiński 1997, 4-5).

Podsumowując znaczenie memorandum bp. Zygmunta Kamińskiego w kwestii mariawickiej, należy stwierdzić, że dzięki obiektywnemu przedstawieniu relacji mariawicko-rzymskokatolickich stanowiło ono bezpośredni impuls do nawiązania dwustronnego dialogu teologicznego obu wyznań o charakterze oficjalnym. Jego walor polegał również na nakreśleniu perspektyw dla tego dialogu na przyszłość.

2. Utworzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 28 listopada 1997 roku

Decyzja o powołaniu Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów została podjęta 28 listopada 1997 roku podczas 292. Konferencji Episkopatu Polski na wniosek bp. Zygmunta Kamińskiego, biskupa płockiego, za zgodą papieża Jana Pawła II, kard. Józefa Glempa (1927-2013), prymasa Polski (1981-2009), oraz abp. prof. Alfonsa Nossola (ur. 1932), ordynariusza diecezji opolskiej (1977-2009)

(Seweryniak 2014, 418). Poparcia dla tej uchwały udzielił również bp Zdzisław M. Włodzimierz Jaworski³ (ur. 1937), ówczesny zwierzchnik Kościoła Starokatolickiego Mariawitów (1997-2007) (Seweryniak 2004, 492). W skład Komisji Mieszanej wchodził ze strony mariawickiej: bp Michał M. Ludwik Jabłoński⁴ (ur. 1950) – współprzewodniczący, biskup diecezji śląsko-łódzkiej, a następnie Biskup Naczelny Kościoła Starokatolickiego Mariawitów (2007-2015); ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki⁵ (1926-2013), astronom, teolog i filozof, Minister Generalny Zgromadzenia Mariawitów (1979-2013), profesor zwyczajny Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, wykładowca mistyki w mariawickim seminarium duchownym w Płocku, redaktor wykonawczy aperiodyku „Praca nad sobą” (1996-2013); ks. Witold M. Tadeusz Szymański (1926-2001), proboszcz Parafii Kościoła Starokatolickiego Mariawitów pw. Najświętszej Maryi Panny w Mińsku Mazowieckim, a od 2000 roku ks. Piotr M. Grzegorz Drózdź⁶ (ur. 1958), proboszcz Parafii Kościoła Starokatolickiego Mariawitów pw. św. Jana Chrzyciela w Cegłowie, powołani przez Biskupa Naczelnego Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, Zdzisława M. Włodzimierza Jaworskiego, natomiast ze strony rzymskokatolickiej: bp prof. Bronisław Dembowski (1927-2019) – współprzewodniczący, ordynariusz diecezji włocławskiej (1992-2003); ks. prof. Ireneusz Mroczkowski⁷ (1949-2020), teolog moralista, wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku, Katolickiego

³ Biogram bp. Zdzisława M. Włodzimierza Jaworskiego zob. Polak 1999, 478; Budniak et al. 2016, 214-215.

⁴ Szerzej o bp. Michale M. Ludwiku Jabłońskim zob. Polak 1999, 478; Budniak et al. 2016, 2008.

⁵ Więcej o ks. Konradzie M. Pawle Rudnickim zob. Polak 1999, 478-479; Rudnicki 2008; M.D., 2013, 16; Jabłoński 2013, 17; Mazur 2013, 17-19; Heller, 2013, 19; Turnau 2013, 19; Piekarska 2014, 2-3; Obirek 2014, 4-6; Korpikiewicz 2014, 6-10; Wojewódzka-Habdanek et al. 2014, 11, 34-36; Mames 2014, 12-15; Gołębiowski 2014, 16-22; Rudnicki 2014, 22-29; Wszolek 2014, 29, 32-34; Bruncz 2014, 36-39; Turnau, 2015, 214-216.

⁶ Więcej o ks. Piotrze M. Grzegorzu Drózdzu zob. Grzegorzycyk et al. 2014, 63-64.

⁷ Szerzej o ks. Ireneuszu Mroczkowskim zob. Polak 1999, 244; Grzybowski 2021.

Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie i Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, oraz ks. prof. Henryk Seweryniak, płocki teolog i ekumenista, wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku i Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, wyznaczeni przez Konferencję Episkopatu Polski (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2011, 5; Rybak 2011, 147).

Komisja mieszana powstała przede wszystkim w celu szukania tego, co łączy oba wyznania oraz 'uleczenia ran' spowodowanych rozłamem, który dokonał się w 1906 roku w Kościele Rzymskokatolickim na ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim. Należy przy tym zauważyć, że jej celem nie było zjednoczenie organizacyjne obu Kościołów. Powierzono jej zapoznanie się z nauką Kościoła Starokatolickiego Mariawitów i Kościoła Rzymskokatolickiego, dwustronną refleksję na temat pism duchowych założycielki mariawityzmu, przeprowadzenie badań archiwalnych związanych z genezą i potępieniem mariawityzmu, przetłumaczenie tekstów łacińskich dotyczących kwestii mariawickiej oraz wypracowanie wspólnego stanowiska w kwestiach ekumenicznych, historycznych i teologicznych. Sam fakt powołania komisji mieszanej z udziałem przedstawicieli obu stron jest wydarzeniem niezwykle doniosłym i pożytecznym. Z tego względu zasługuje na zainteresowanie, szacunek i uznanie ze strony duchownych, teologów, historyków i religioznawców oraz różnych środowisk kościelnych i świeckich (Rudnicki 1999, 9-10; Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2011, 5; Rybak 2011, 148).

3. Zagadnienia doktrynalne, historyczne i praktyczne omawiane na poszczególnych posiedzeniach komisji mieszanej

Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów, istniejąca w latach 1997-2011, odbyła 26 wspólnych posiedzeń. Toczyły się

one dwa razy w roku – w lutym lub marcu oraz w październiku, na przemian we Włocławku i w Łodzi, a później w Płocku, w siedzibie władz naczelnych denominacji płockiej mariawitów. W toku swojej działalności komisja mieszana skupiła się na czterech głównych problemach:

- poznanie nauki obu Kościołów dotyczącej zasad wiary i moralności, pojmowania sakramentów świętych, zasady *ex opere operato*, objawień prywatnych, prymatu papieża, odpustów, sukcesji apostoelskiej i zasad dyscypliny kościelnej, w tym posłuszeństwa;
- analiza teologiczna pism założycielki mariawityzmu Feliksy Marii Franciszki Kozłowskiej ze szczególnym uwzględnieniem objawień Dzieła Wielkiego Miłosierdzia z lat 1893-1918 w oparciu o siedem zeszytów i wiele listów własnoręcznie napisanych przez Mateczkę;
- badanie uwarunkowań powstania ruchu mariawickiego na podstawie dokumentów zachowanych w archiwach Kongregacji Nauki Wiary i biskupa Adolfa Piotra Szelążka (1865-1950), sufragana diecezji płockiej (1918-1925), a następnie ordynariusza diecezji łuckiej na Polesiu (1926-1950);
- omawianie zasad praktycznej współpracy między obu Kościołami, np. zgody na obecność mariawitów jako świadków chrztu świętego i małżeństwa w Kościele Rzymskokatolickim

Pierwsze posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego obu Kościołów odbyło się 4 marca 1998 roku w Domu Biskupów Włocławskich we Włocławku. W zebraniu uczestniczyli współprzewodniczący komisji, bp prof. Bronisław Dembowski i bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński oraz jej członkowie: ks. prof. Ireneusz Mroczkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak z Kościoła Rzymskokatolickiego, a także ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki z Kościoła Starokatolickiego Mariawitów (Dembowski, Jabłoński 1998a, 1).

Przedstawiciele obu stron uznali za zasadne prowadzenie dialogu w celu wyjaśnienia pośrednich i bezpośrednich przyczyn rozłamu

mariawitów z Kościołem Rzymskokatolickim. Członkowie komisji mieszanej uznali za potrzebne wzajemne dążenia zmierzające do:

- rozszerzenia dialogu na płaszczyźnie kontaktów diecezjalnych i parafialnych,
- odwołania wzajemnych pomówień i oskarżeń,
- tworzenia klimatu wzajemnego zrozumienia i szacunku (Beck 2017, 233).

Obecni na pierwszym posiedzeniu komisji mieszanej duchowni mariawicy w imieniu Kościoła Starokatolickiego Mariawitów zaproponowali, żeby priorytetem rozmów dwustronnych stało się „ustalenie pewnych niewyjaśnionych dotąd faktów historycznych” (Beck 2017, 235). W tym kontekście opowiedzieli się za ujawnieniem nieznanych dokumentów w kwestii mariawickiej z lat 1903-1906, które były przesyłane przez polskich biskupów rzymskokatolickich, zwłaszcza abp. Wincentego Chościak-Popiela i bp. Jerzego hr. Szembeka, do Rzymu, mając decydujący wpływ na rozwiązanie Zgromadzenia Kapłanów Mariawitów przez Kongregację Świętej Inkwizycji w 1904 r. oraz nałożenie ekskomuniki większej na przywódców duchowych i wyznawców mariawityzmu w 1906 r. W celu realizacji tego postulatu mariawicy członkowie komisji zwrócili się do strony rzymskokatolickiej z prośbą o sporządzenie kserokopii wspomnianych pism, które pozwoliłyby:

1. 1.Stwierdzić, jakie rzeczywiste różnice poglądów pomiędzy mariawitami i resztą Kościoła Rzymskokatolickiego legły u podstaw wykluczenia mariawitów z tegoż Kościoła.
2. 2.Zastanowić się, jakiej ewolucji uległy w międzyczasie poglądy obu stron i czy wskutek tego owe różnice nie uległy zmniejszeniu.
3. 3.Stwierdzić, jakie nieporozumienia, względnie świadome oszczerstwa przeciw mariawitom, znalazły się wśród przyczyn dalszych wydarzeń.
4. 4.Usunąć te nieporozumienia i zdemaskować pomówienia (Beck 2017, 235).

W opinii przedstawicieli obu stron ustalenie tych faktów przyczyniłoby się do zacieśnienia współpracy ekumenicznej między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów.

Drugie posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego obu Kościołów odbyło się 14 października 1998 roku w siedzibie biskupa diecezji śląsko-łódzkiej Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Łodzi, w miejscu dawnego getta uświęconego krwią narodu żydowskiego. W zebraniu wzięli udział dwaj współprzewodniczący komisji bp prof. Bronisław Dembowski i bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński oraz jej członkowie: ks. prof. Ireneusz Mroczkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak z Kościoła Rzymskokatolickiego, a także ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki i ks. mgr Witold M. Tadeusz Szymański z Kościoła Starokatolickiego Mariawitów (Dembowski, Jabłoński 1998b, 1; Dembowski, Jabłoński 1998c, 1).

Głównym tematem spotkania było omówienie zasad doktrynalnych i moralnych Kościoła Mariawitów (denominacji plockiej). Podczas tego posiedzenia ks. prof. Paweł Rudnicki wygłosił referat pt. „Kościół Starokatolicki Mariawitów. Doktryna – prawo – sakramenty – moralność”⁸(Dembowski, Jabłoński 1998c, 1-2; Seweryniak 1999, 356; Seweryniak 2001, 1). Ksiądz Profesor w swoim wystąpieniu podkreślił, że doktryna Kościoła Starokatolickiego Mariawitów opiera się na nauce Kościoła powszechnego, która została przyjęta na pierwszych siedmiu soborach ekumenicznych. Prelegent wyjaśnił, że Kościół mariawitów „opiera swoją naukę również na objawieniach Mateczki, traktując je jako wskazówki do praktycznego stosowania tej doktryny w dzisiejszych czasach, które uważamy za przełom epok kulturowych” (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Starokatolickim Mariawitów i Kościołem Rzymskokatolickim 2006, 7). Ks. Paweł Rudnicki zaznaczył również, że objawienia Mateczki nie są częścią doktryny Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, ponieważ nauka mariawicka jest tożsama

⁸ Zob. pełny tekst referatu: Rudnicki 1998, 186-194.

z zasadami wiary starego Kościoła powszechnego pierwszego tysiąclecia (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Starokatolickim Mariawitów i Kościołem Rzymskokatolickim 2006, 7). Poza tym podczas zebrania strona rzymskokatolicka zaproponowała stronie mariawickiej wspólne obchody 2000-lecia Wcielenia Syna Bożego i Powstania Chrześcijaństwa (Dembowski, Jabłoński 1998b, 1; Dembowski, Jabłoński 1998c, 1-2).

Trzecie posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 3 marca 1999 roku w Domu Biskupów Włocławskich we Włocławku. W spotkaniu, które przebiegało w serdecznej atmosferze, uczestniczyli współprzewodniczący komisji mieszanej bp prof. Bronisław Dembowski i bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński oraz jej członkowie – duchowni rzymskokatoliccy ks. prof. Ireneusz Mroczkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak, a także kapłani mariawiccy ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki i ks. prob. mgr Witold M. Tadeusz Szymański (Dembowski, Jabłoński 1999a, 1; Mroczkowski, Dembowski, Jabłoński 1999, 1).

Przedmiotem zebrania było omówienie problemów technicznych związanych z przeprowadzeniem kwerendy dokumentów dotyczących kwestii mariawickiej w watykańskim Archiwum Kongregacji Nauki Wiary. Strona rzymskokatolicka poinformowała stronę mariawicką, że zadanie sporządzenia spisu wszystkich dokumentów związanych z mariawityzmem powierzono ks. Przemysławowi Jędrzejewskiemu, doktorantowi z patrologii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Podczas spotkania ustalono zasady organizacyjne ekumenicznych obchodów Wielkiego Jubileuszu chrześcijaństwa (Dembowski, Jabłoński 1999a, 1; Mroczkowski, Dembowski, Jabłoński 1999, 2-3). Podczas posiedzenia komisji przedstawiciele obu stron poparli propagowanie wspólnej modlitwy o pojednanie mariawitów i rzymskich katolików oraz publikacje ekumeniczne mariawitów na łamach „Studiów Płockich” i rzymskich

katolików na łamach „Mariawity” (Mroczkowski, Dembowski, Jabłoński 1999, 3)

Czwarte posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 6 października 1999 roku w siedzibie biskupa diecezji śląsko-łódzkiej Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Łodzi. Wzięli w nim udział dwaj współprzewodniczący komisji bp prof. Bronisław Dembowski i bp mgr M. Ludwik Jabłoński oraz jej członkowie: ks. prof. Ireneusz Mroczkowski, ks. Henryk Seweryniak, ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki i ks. mgr Mieczysław M. Kazimierz Kaczmarek (ur. 1940) (Dembowski, Jabłoński 1999b, 8; Dembowski, Jabłoński 1999c, 1).

Uczestnicy spotkania zostali poinformowani o rezultatach kwerendy przeprowadzonej w archiwum watykańskim odnośnie do kwestii mariawickiej. Następnie ks. prof. Henryk 4 prof. Konrad M. Paweł Rudnicki i ks. mgr Piotr M. Grzegorz Drózdź (Dembowski, Jabłoński 2000b, 1; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2000, 1).

Na początku posiedzenia bp Ludwik Jabłoński ocenił krytycznie przebieg wspólnych obchodów Wielkiego Jubileuszu Dwutysiąclecia Chrześcijaństwa, zwracając uwagę na niewłaściwe podejście duchownych rzymskokatolickich do przedstawicieli innych wyznań podczas Uroczystości Zygmuntowskich 7 maja 2000 roku w Bazylice Katedralnej pw. Wniebowzięcia NMP w Płocku (Seweryniak 2001, 4; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2000, 1). Następnie obie strony przedstawiły swoje opinie odnośnie do Deklaracji Kongregacji Nauki Wiary „*Dominus Iesus* O jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła”⁹ z 6 sierpnia 2000 roku (Dembowski, Jabłoński 2000b, 1). Zaprezentowali je ks. prof. Henryk Seweryniak w imieniu Kościoła Rzymskokatolickiego oraz ks. prof. Paweł Rudnicki w imieniu Kościoła

---

⁹ Pełny tekst zob.: *Dominus Iesus o jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła: Deklaracja Kongregacji Nauki Wiary* 2000.

Starokatolickiego Mariawitów. Zaprezentowane przez dwóch duchownych stanowiska w sprawie Deklaracji Kongregacji Nauki Wiary były odmienne. W opinii strony mariawickiej na temat dokumentu watykańskiego czytamy m.in.:

deklaracja *Dominus Iesus* jako oficjalna wypowiedź tego Kościoła wyjaśnia nasze niepewności. Pierwsze zdanie rozdziału 17. tej deklaracji orzeka wyrażnie: „Istnieje zatem jeden Kościół Chrystusowy, który trwa w Kościele Katolickim rządzonym przez Następcę Piotra i przez biskupów w łączności z nim”. Oprócz łączności z Chrystusem, a poprzez Niego z pełnią Trójcy Świętej, Kościół Rzymski uznaje tu wyrażnie potrzebę organizacyjnej łączności z tymi, którzy się uważają za następców jednego z apostołów. Doceniamy odwagę tej wypowiedzi, która spowodowała tyle niezadowolonia u przedstawicieli innych wyznań. Ponieważ płynie ona ze szczerego przekonania, że zbawienie człowieka jest w pewnej mierze uzależnione od papieża rzymskich przyjmujemy je do wiadomości nie krytykując, chociaż nie mogąc podzielać tego przekonania. Inne miejsca deklaracji, zwłaszcza ciąg dalszy rozdziału 17. wyjaśniają, jaki może być stosunek Kościoła Rzymskokatolickiego do innych Kościołów, co określa między innymi możliwości i granice dalszych prac Komisji Mieszanej Kościoła Rzymskokatolickiego i Kościoła Starokatolickiego Mariawitów i daje nadzieję, że prace tej Komisji będą bardziej konkretne, pozbawione nierealnych usiłowań (Seweryniak 2001, 4).

W końcowej części spotkania strona mariawicka omówiła stosunek Kościoła Starokatolickiego Mariawitów do podstawowej księgi objawień założycielki mariawityzmu, matki Marii Franciszki Kozłowskiej „Początek Zawiązku Zgromadzenia Kapłanów” (Dembowski, Jabłoński 2000b, 1).

Siódme posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 7 marca 2001 roku w rezydencji biskupa diecezji wrocławskiej Kościoła Rzymskokatolickiego we Wrocławku. W posiedzeniu uczestniczyli dwaj współprzewodniczący komisji bp prof. Bronisław Dembowski i bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński oraz jej członkowie: ks. prof. Ireneusz Mroczkowski, ks. prof. Henryk

Seweryniak, ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki i ks. mgr Piotr M. Grzegorz Drózdź (Dembowski, Jabłoński 2001a, 21; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2000, 2).

Podczas zebrania komisji mieszanej biskup Dembowski, powołując się na postanowienia II. Synodu Plenarnego (1991-1999), wskazał na szczególną odpowiedzialność prac Komisji do Spraw Dialogu Ekumenicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Polskokatolickim, składającej się z dwóch zespołów, oraz Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów – dwoma Kościołami najbliższymi Kościołowi Rzymskokatolickiemu pod względem doktrynalnym, liturgicznym i kulturowym. Strona rzymskokatolicka przedstawiła obecnym sprawozdanie z dotychczasowych prac Komisji Mieszanej oraz dalsze możliwości badań w kwestii mariawickiej w archiwach watykańskich. Strona mariawicka zaprezentowała swoje odpowiedzi na pytania postawione przez delegację rzymskokatolicką w sprawie tekstu objawień Mateczki pt. „Początek Zawiązku Zgromadzenia Kapłanów” (Dembowski, Jabłoński 2001a, 21).

Ósme posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 10 października 2001 roku w siedzibie biskupa diecezji śląsko-łódzkiej Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Łodzi. Wzięli w nim udział dwaj współprzewodniczący Komisji bp prof. Bronisław Dembowski i bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński oraz jej członkowie – ks. prof. Ireneusz Mroczkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak z Kościoła Rzymskokatolickiego, a także ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki i ks. mgr Piotr M. Grzegorz Drózdź z Kościoła Starokatolickiego Mariawitów (Dembowski, Jabłoński 2001b, 23).

Podczas posiedzenia przedstawiciele obu stron podkreślili historyczne znaczenie „Europejskiej Karty Ekumenicznej”¹⁰ z 22 kwietnia 2001

¹⁰ Pełny tekst dokumentu zob. *Karta Ekumeniczna. Wytyczne dla wzrastającej*

roku dla dialogu między Kościołami chrześcijańskimi, w tym między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów. Przedstawiciele delegacji rzymskokatolickiej zapoznali stronę mariawicką z wynikami kwerendy w archiwum watykańskim, które powinny wyjaśnić przyczyny ekskomuniki większej nałożonej na matkę Marię Franciszkę Kozłowską i Ministra Generalnego Związku Mariawitów ks. Jana M. Michała Kowalskiego (Dembowski, Jabłoński 2001b, 23).

Dziewiąte posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów miało miejsce 6 marca 2002 roku w rezydencji biskupa wrocławskiego we Wrocławku. Uczestniczyli w nim współprzewodniczący komisji mieszanej - bp prof. Bronisław Dembowski i bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński oraz jej członkowie: duchowni rzymskokatolicy – ks. prof. Ireneusz Mroczkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak, a także kapłani mariawicy – ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki i ks. mgr Piotr M. Grzegorz Drózdź (Dembowski, Jabłoński 2002a, 8; Seweryniak, Dembowski, Jabłoński 2002, 1).

Podczas spotkania strona mariawicka udzieliła odpowiedzi stronie rzymskokatolickiej na kwestie dotyczące „Pierwotnego tekstu Objawień Mateczki”, napisanego przez siostrę Marię Franciszkę Kozłowską. W odpowiedzi wyjaśniono, że dotychczas nie można wykluczyć istnienia zapisu objawień Mateczki wcześniejszych niż list z listopada 1893 roku i „Pierwotny tekst Objawień Mateczki” z 1894 roku (Seweryniak, Dembowski, Jabłoński 2002, 1).

Ważnym punktem posiedzenia była relacja biskupa Dembowskiego, który zapoznał uczestników z wynikami rozmów w Rzymie w listopadzie 2001 roku w sprawie skuteczności i tempa przeprowadzania kwerendy w archiwach watykańskich dotyczących kwestii mariawickiej. W jego ocenie powolność w poszukiwaniu dokumentów archiwalnych wynika z trudności w znalezieniu odpowiedniego kapłana oraz ściśle

określonych procedur obowiązujących w archiwach Kongregacji Doktryny Wiary odnoszących się do zasobów późniejszych i nieuporządkowanych (Seweryniak, Dembowski, Jabłoński 2002, 2). Zapoznano również zebranych z zasobami archiwalnymi w teczce *Acta Secreta Mariavitas*¹¹, po biskupie Adolfie Piotrze Szelążku dotyczącymi początków mariawityzmu, odnalezionymi w Bibliotece Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie (Seweryniak, Dembowski, Jabłoński 2002, 2-3). Poza tym podzielono się refleksjami na temat zbliżających się rocznic

---

¹¹ W teczce *Acta Secreta Mariavitas* znajdują się następujące dokumenty archiwalne: 1. Pismo ks. Piotra Bornińskiego z 13 lutego 1903 roku do Sądu Biskupiego o konieczności zbadania kwestii mariawickiej; 2. Reskrypt Św. Oficjum (kard. Vannutelli) z 4 września 1904 roku (posiedzenie 31 sierpnia) do bp. Jerzego Szembeka o konieczności rozwiązania Zgromadzenia Mariawitów; 3. Wyrzeczenia księży: Zygmunta Serejko, Bolesława Włostowskiego (10 września 1905), Władysława Zbirochowicza (Smogorzewo, 25 września 1905); 4. Wyznanie wiary: Władysława Zbirochowicza (13 grudnia 1904); 5. Pismo administratora Sejneńskiego do biskupa (?) o 3 księżach, którzy wyrzekli się mariawityzmu (nr 10); 6. Przyrzeczenia księży: Leona Gołębiowskiego (12 grudnia 1904), Kazimierza Przyjemskiego (20 grudnia 1904), Zygmunta Serejki (29 grudnia 1904), Bolesława Włostowskiego (28 grudnia 1904), Ludwika Rytтеля (20 grudnia 1904), Józefa Michnikowskiego (20 grudnia 1904) Czesława Czerwińskiego (22 grudnia 1904), Władysława Zbirochowicza (29 grudnia 1904); 7. Brudnopis listu ordynariusza (?) do papieża – streszczenie całej historii (20-21); 8. Brudnopis bliżej nieokreślonego pisma do ks. Przyjemskiego (nr 22); 9. Pismo bp. Apolinarego Wnukowskiego z 4 sierpnia 1905 roku o nieszczerości mariawitów („przewiduję biedę”); 10. Wyjaśnienie i akt posłuszeństwa z 10 sierpnia 1905 roku księży (Jan Kowalski, Bolesław Wiechowicz, Wawrzyniec Rostworowski) do abp. Wincentego Popiela, 11. Pismo kard. S. Vannutello z 28 czerwca 1905 przekazujące list ludu polskiego do Ojca Świętego w sprawie nadużyć kapłańskich; 12. List ludu w sprawie nadużyć z podpisami z 17 maja 1905 roku (32-37a); 13. Brudnopis listu bp. Apolinarego Wnukowskiego do Kard. Prefekta Św. Oficjum; 14. Brudnopis listu bp. Wnukowskiego do Ojca Świętego z 12 lutego 1906 roku z prośbą o likwidację mariawitów; 15. List Biskupa Płockiego z 13 marca 1906 roku do Papieża w sprawie konieczności zamknięcia kwestii mariawickiej; 16. Podpisane przez F.F. Kozłowską zobowiązanie z 11 stycznia 1905 roku co do zachowania 8 warunków posłuszeństwa; 17. List Marii Barczewskiej i Anny Kozłowskiej z 10 sierpnia 1905 roku w sprawie odejścia spod przełożenia F.F. Kozłowskiej i stworzenia zakładu świeckiego; 18. Powtórne obietnice F.F. Kozłowskiej co do podporządkowania się Stolicy Apostolskiej; 19. Konstytucje Instytutu Sióstr Mariawitek, zaaprobowane 30 stycznia 1905 roku przez bp. Wnukowskiego (50-63).

bolesnych wydarzeń z lat 1903-1906 związanych z konfliktem i rozłamem mariawitów z Rzymem (Dembowski, Jabłoński 2002a, 8).

Dziesiąte posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 9 października 2002 roku w siedzibie biskupa mariawickiego diecezji śląsko-łódzkiej w Łodzi. Uczestniczyli w nim dwaj współprzewodniczący komisji oraz trzej jej członkowie: ks. mgr Piotr M. Grzegorz Drózdź, ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki i ks. prof. Henryk Seweryniak (Dembowski, Jabłoński 2002b, 9).

Podczas jubileuszowego posiedzenia rzymskokatolicy członkowie komisji przekazali delegacji mariawickiej dokumenty archiwalne biskupa Adolfa Piotra Szelążka, zebrane w zbiorze „*Acta Secreta Mariavitae*”, odnalezione w Bibliotece Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie, a później ofiarowane przez biskupa prof. Stanisława Wielgusa (ur. 1939), ordynariusza diecezji płockiej (1999-2006). Zawierają one list ks. Piotra Bornińskiego (1862-1936), sędziego surogata, z 13 lutego 1903 roku do Sądu Biskupiego w Płocku; pisma kapłanów mariawickich z grudnia 1904 roku do biskupów rzymskokatolickich w Królestwie Polskim pod zaborem rosyjskim i deklaracje lojalności matki Marii Franciszki Kozłowskiej do rzymskokatolickich władz kościelnych diecezji płockiej (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2011, 9). Biskup Bronisław Dembowski poinformował zebranych, że w archiwach watykańskich znaleziono kolejne dokumenty dotyczące mariawityzmu oraz przekazał stronie mariawickiej wykaz uzyskanych materiałów archiwalnych wraz z ich krótkim opisem. Ks. prof. Henryk Seweryniak zrelacjonował poszukiwania zapisu przeżyć mistycznych matki Marii Franciszki Kozłowskiej przeznaczonych dla o. Honorata Koźmińskiego (Dembowski, Jabłoński 2002b, 9). Podczas omawianego posiedzenia mariawicy członkowie komisji wyrazili protest wobec przypadków nieuznawania przez niektórych proboszczów rzymskokatolickich ważności chrztu udzielanego w Kościele Starokatolickim

Mariawitów, mimo podpisania w 2000 roku przez kard. Józefa Glempa deklaracji o wzajemnym uznaniu sakramentu chrztu (Karski 2007, 312).

Jedenaste posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 26 lutego 2003 roku w pałacu biskupim we Włocławku. Wzięli w nim udział dwaj współprzewodniczący komisji oraz kapłani Konrad M. Paweł Rudnicki i Piotr M. Grzegorz Drózdź z Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, a także księża profesorowie Ireneusz Mroczkowski i Henryk Seweryniak z Kościoła Rzymskokatolickiego (Dembowski, Jabłoński 2003a, 11; Mroczkowski, Dembowski, Jabłoński 2003, 1).

Biskup Dembowski powiadomił zebranych, że w biuletynie „Wiadomości Katolickiej Agencji Informacyjnej” został zamieszczony artykuł pt. „Chrzest u Mariawitów jest ważny”. Obie strony wyraziły zadowolenie z powodu opublikowania tego tekstu, podkreślając jego pozytywny wpływ na pogłębienie relacji ekumenicznych między mariawitami i rzymskimi katolikami (Dembowski, Jabłoński 2003a, 11; Mroczkowski, Dembowski, Jabłoński 2003, 2).

Podczas spotkania rzymskokatolicki członkowie delegacji przekazali duchownym mariawickim fotokopie dokumentów archiwalnych pochodzących z kwerendy w Archiwach Kongregacji Nauki Wiary w Rzymie. Wśród nich znalazł się 69-stronicowy druk wewnętrzny pt. „*De visionibus et revelationibus Feliciae Kozłowskiet de institutione cuiusdam Conquis Sacerdotum sub nomine Mariavitarum* [O wizjach i objawieniach Felicji Kozłowskiej i ustanowieniu przez nią pewnego Związku Kapłanów o nazwie Mariawici]” z 4 czerwca 1904 roku, opracowany przez abp. Dionizego Alfonsa Steyaerta (1827-1910), abp. tytularnego Damaszku i konsultora Świętego Oficjum, który miał znaczący wpływ na odrzucenie i potępienie przez Kongregację Świętego Oficjum przeżyć mistycznych założycielki mariawityzmu (Dembowski, Jabłoński 2003a, 11, Rybak 2011, 148). W opinii tej arcybiskup Dionizy ocenił objawienia matki Marii Franciszki jako „formę halucynacji czy snów”

(Seweryniak 2014, 280). Poza tym wyraził się krytycznie na temat za-
twierdzenia mariawickich zgromadzeń zakonnych (Seweryniak 2014,
281).

Podczas omawianego posiedzenia komisji mieszanej dyskutowano
również o zeznaniach siostry Marii Franciszki Kozłowskiej złożonych
28 maja 1903 roku przed Konsystorzem w Sądzie Biskupim w Płocku
(Dembowski, Jabłoński 2003a, 11; Mroczkowski, Dembowski, Jabłoński
2003, 3). Delegacja mariawicka odpowiedziała też na pytania odnoszą-
ce się do objawień Mateczki z 1899 i 1900 roku (Dembowski, Jabłoński
2003a, 11).

Dwunaste posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teolo-
gicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Staroka-
tolickim Mariawitów odbyło się 8 października 2003 roku w siedzibie
mariawickiego biskupa ordynariusza diecezji śląsko-łódzkiej, Michała
M. Ludwika Jabłońskiego w Łodzi. W posiedzeniu komisji wzięli udział
dwaj współprzewodniczący – bp prof. Bronisław Dembowski i bp mgr
Ludwik Jabłoński, oraz jej członkowie: ks. prof. Ireneusz Mroczkow-
ski, ks. prof. Henryk Seweryniak, ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki,
ks. mgr Piotr M. Grzegorz Dróżdź (Dembowski, Jabłoński 2003b, 14;
Dróżdź, Dembowski, Jabłoński 2004, 1). Podczas spotkania członko-
wie delegacji rzymskokatolickiej przekazali duchownym mariawickim
egzemplarze encykliki papieża Jana Pawła II *Ecclesia de Eucharistia*
o Eucharystii w życiu Kościoła z 17 kwietnia 2003 roku (Dróżdź, Dem-
bowski, Jabłoński 2003, 1).

Przedstawiciele obu stron ocenili krytycznie opracowanie kwestii
mariawickiej w haśle „Schizmy i rozłamy w Kościele” w „Leksykonie
teologii fundamentalnej” pod redakcją ks. prof. Mariana Ruseckiego
(1942-2012), ogłoszonym drukiem w 2001 roku. Zadeklarowano sfinali-
zowanie refleksji teologicznej poświęconej pismom matki Marii Fran-
ciszki Kozłowskiej (Dróżdź, Dembowski, Jabłoński 2003, 1-2). Obecni
na posiedzeniu duchowni omówili również dwa dokumenty uzyskane
w watykańskim Archiwum Kongregacji Nauki Wiary: zeznania złożone

przez Marię Franciszkę Kozłowską przed biskupem Jerzym hr. Szembekiem 28 maja 1903 roku oraz pisma biskupa Szembeka z 8 marca 1904 roku do Stolicy Apostolskiej (Dembowski, Jabłoński 2003b, 14; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2003, 2).

Trzynaste posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 11 marca 2004 roku w domu biskupa Bronisława Dembowskiego we Włocławku. Uczestniczyli w nim współprzewodniczący komisji – bp prof. Bronisław Dembowski i bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński oraz jej członkowie; ks. Henryk Seweryniak, ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki i ks. Piotr M. Grzegorz Drózdź (Dembowski, Jabłoński 2004a, 16).

Strona mariawicka zaprezentowała publikację książkową pt. „Teologia miłosierdzia Bożego. Materiały z sympozjów ekumenicznych w Łodzi w latach 1991, 1992, 1994” oraz udzieliła odpowiedzi na pytania strony rzymskokatolickiej odnoszące się do pism założycielki mariawityzmu „Notatki z objawień Mateczki z Roku Jubileuszowego 1918” (Dembowski, Jabłoński 2004a, 16). Strona rzymskokatolicka przekazała mariawitom przekład z łaciny na język polski listów bp. Jerzego hr. Szembeka do Stolicy Apostolskiej w kwestii mariawickiej z 1904 roku oraz pisemne odpowiedzi dotyczące komentarza do protokołu przesłuchania siostry Marii Franciszki Kozłowskiej z 28 maja 1903 roku i uwag o liście bpa Szembeka (Dembowski, Jabłoński 2004a, 16). Podczas posiedzenia członkowie komisji opowiedzieli się za kontynuacją szczegółowych studiów nad dokumentami archiwalnymi, które dotyczą relacji mariawicko-rzymskokatolickich z lat 1903-1906 (Dembowski, Jabłoński 2004a, 16).

Czternaste posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 6 października 2004 roku w siedzibie biskupa Michała M. Ludwika Jabłońskiego w Łodzi. W spotkaniu uczestniczyli: bp mgr Ludwik Jabłoński i bp prof. Bronisław Dembowski jako

współprzewodniczący komisji oraz jej członkowie – ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki i ks. mgr. Piotr M. Grzegorz Drózdź z Kościoła Starokatolickiego Mariawitów oraz ks. prof. Ireneusz Mroczkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak (Dembowski, Jabłoński 2004b, 11; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2004, 1).

Podczas posiedzenia ks. prof. Konrad Rudnicki i ks. prof. Henryk Seweryniak zapoznali zebranych z pracą nad wspólną publikacją odnoszącą się do przeżyć mistycznych matki Marii Franciszki z lat 1893-1918 (Dembowski, Jabłoński 2004b, 11; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2004, 2). Następnie w ramach badań nad dokumentami o kwestii mariawickiej z lat 1903-1906 zajęto się analizą listu ks. Piotra Bornińskiego do Sądu Biskupiego w Płocku. Przedstawiciele strony rzymskokatolickiej zapoznali obecnych ze swoim stanowiskiem odnośnie do okoliczności i skutków tego listu (Dembowski, Jabłoński 2004b, 11; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2004, 2). Na omawianym posiedzeniu reprezentanci rzymskokatolicy przedstawili przekład polski łacińskiego protokołu z zeznań ks. Leona Gołębiowskiego (1867-1933) przed biskupem płockim Jerzym hr. Szembekiem z 22 kwietnia 1903 roku (Dembowski, Jabłoński 2004b, 11; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2004, 2).

Piętnaste posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 30 marca 2005 roku w siedzibie biskupa Bronisława Dembowskiego we Włocławku. Wzięli w nim udział współprzewodniczący komisji – bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński i bp prof. Bronisław Dembowski oraz jej członkowie: ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki, ks. Piotr M. Grzegorz Drózdź i ks. prof. Ireneusz Mroczkowski (Dembowski, Jabłoński 2005a, 9; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2005, 1).

Przedstawiciele obu stron wymienili poglądy na temat dokumentów dotyczących przyczyn i przebiegu rozłamu mariawitów z macierzystym Kościołem Rzymskokatolickim. W tym kontekście reprezentanci strony mariawickiej i rzymskokatolickiej przedstawili swoje stanowisko

w kwestii oceny zeznań złożonych w 1903 roku przez siostrę Marię Franciszkę Kozłowską i ks. Leona Gołębiowskiego przed biskupem plockim Jerzym hr. Szembekiem (Dembowski, Jabłoński 2005a, 9; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2005, 1). Dokonano również refleksji nad przebiegiem Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan i możliwością obchodów stulecia encykliki ostrzegawczej papieża Piusa X *Tribus circiter* mariawitach albo mistycznych kapłanach polskich (Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2005, 1-2).

Szesnaste posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 12 października 2005 roku w odrestaurowanej siedzibie biskupa Michała M. Ludwika Jabłońskiego w Łodzi. Uczestniczyli w nim dwaj współprzewodniczący komisji – bp Michał M. Ludwik Jabłoński i bp prof. Bronisław Dembowski oraz jej członkowie: ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki, ks. mgr Piotr M. Grzegorz Drózdź oraz ks. prof. Ireneusz Mroczkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak (Dembowski, Jabłoński 2005b, 15; Mroczkowski 2005, 1).

Przedmiotem spotkania była wymiana poglądów na temat wspólnej publikacji poświęconej objawieniom Mateczki, przygotowywanej przez ks. prof. Pawła Rudnickiego i ks. prof. Henryka Seweryniaka (Mroczkowski 2005, 2). Biskup Ludwik Jabłoński w imieniu Kościoła Starokatolickiego Mariawitów ocenił pozytywnie przebieg VI. Zjazdu Gnieźnieńskiego, podkreślając jego ekumeniczny i otwarty charakter. Obecni na posiedzeniu duchowni wyrazili poparcie dla kontynuacji prac historyczno-teologicznych nad objawieniami Dzieła Wielkiego Miłosierdzia (Dembowski, Jabłoński 2005b, 15; Mroczkowski 2005, 2). Postanowiono również kontynuować bilateralny dialog ekumeniczny, rezygnując z przekształcenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów w Komisję Mieszaną do Spraw Współpracy Dwustronnej (Mroczkowski 2005, 2-3).

Siedemnaste posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 22 lutego 2006 roku w domu biskupa Bronisława Dembowskiego we Włocławku. W posiedzeniu wzięli udział dwaj współprzewodniczący komisji – bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński i bp prof. Bronisław Dembowski oraz jej członkowie: ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki, ks. mgr Piotr M. Grzegorz Drózd oraz ks. prof. Ireneusz Mroczkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak (Dembowski, Jabłoński 2006a, 6; Seweryniak 2006, 1).

Podczas omawianego spotkania przedstawiciele obu stron uzgodnili szczegóły dotyczące planowanego sympozjum z okazji 100-lecia istnienia Kościoła Mariawitów oraz udziału w nim delegacji rzymskokatolickiej (Dembowski, Jabłoński 2006a, 6; Seweryniak 2006, 2). Członkowie komisji mieszanej prowadzili również dyskusję na temat słów końcowych do „Dwustronnej refleksji o treści objawień matki Marii Franciszki Kozłowskiej dotyczących Dzieła Miłosierdzia Bożego” (Dembowski, Jabłoński 2006a, 6; Seweryniak 2006, 2). Duchowni uczestniczący w posiedzeniu rozmawiali również o źródłach doktrynalnych nauki wiary i moralności oraz strukturach organizacyjnych Kościoła Starokatolickiego Mariawitów (Dembowski, Jabłoński 2006a, 6; Seweryniak 2006, 4).

Osiemnaste posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 11 października 2006 roku w siedzibie biskupa Michała M. Ludwika Jabłońskiego w Łodzi. Uczestniczyli w nim współprzewodniczący komisji – bp mgr Ludwik Jabłoński i bp prof. Bronisław Dembowski oraz jej członkowie: ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki, ks. mgr Piotr M. Grzegorz Drózd i ks. prof. Henryk Seweryniak (Dembowski, Jabłoński 2006b, 7; Drózd, Dembowski, Jabłoński 2006, 1).

W trakcie spotkania przedstawiciele obu stron podzielili się swoimi refleksjami na temat udziału Kościoła Rzymskokatolickiego w jubileuszu

100-lecia istnienia Kościoła Starokatolickiego Mariawitów i wizyty papieża Benedykta XVI w Polsce (Dembowski, Jabłoński 2006b, 7; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2006, 2). Poza tym członkowie komisji mieszanej omówili sprawę wydania drukiem dyskusji o objawieniach Mateczki. Wywiązał się również dyskurs na temat treści listu ks. Piotra Bornińskiego do Sądu Biskupiego w Płocku z 13 lutego 1903 roku (Dembowski, Jabłoński 2006b, 7). Autor listu domagał się postawienia siostry Felicji Kozłowskiej i kapłanów mariawickich przed miejscowym trybunałem biskupim (Dembowski, Jabłoński 2006b, 7; Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2011, 18).

Dziewiętnaste posiedzenie plenarne Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 28 lutego 2007 roku w domu biskupa Bronisława Dembowskiego we Włocławku. Wzięli w nim udział współprzewodniczący Komisji bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński i bp prof. Bronisław Dembowski oraz jej członkowie Konrad M. Paweł Rudnicki, Piotr M. Grzegorz Drózdź oraz ks. prof. Henryk Seweryniak (Dembowski, Jabłoński 2007a, 27; Seweryniak, Dembowski, Jabłoński 2007, 1; Dembowski, Seweryniak 2008, 1).

Podczas pierwszej części spotkania dyskutowano na temat przebiegu Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan, intensywnych prac nad przygotowaniem publikacji „Dwustronna refleksja o treści objawień matki Marii Franciszki Kozłowskiej dotyczących Dzieła Miłosierdzia Bożego” oraz o treści protokołów zeznań złożonych przez ks. Leona Gołębiowskiego i matkę Marię Franciszkę Kozłowską przed biskupem Jerzym hr. Szembekiem w 1903 roku i noty o Pio Armanda Sabadela de Langogne’a (1850-1914), francuskiego kapucyna, teologa, kanonisty, specjalisty do spraw Kościoła w Królestwie Polskim pod zaborem rosyjskim, sporządzonej 20 stycznia 1904 roku dla Sekretarza Kongregacji do Spraw Biskupów i Zakonników (Dembowski, Jabłoński 2007a, 27; Seweryniak, Dembowski, Jabłoński 2007, 1; Dembowski,

Seweryniak 2008, 1). Strona mariawicka oceniając protokoły zeznań ks. Leona Gołębiowskiego i Mateczki przed biskupem płockim, oświadczyła, że służyły one przygotowaniu materiałów dla Świętego Oficjum dla osądzenia Dzieła Miłosierdzia (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2011, 35). Faktem jest, że złożone zeznania posłużyły biskupowi Jerzemu Szembekowi do przedstawienia w Watykanie kwestii mariawickiej w niekorzystnym świetle w celu doprowadzenia do *finis misticorum*. W przypadku noty o. Pio de Langogne'a mamy do czynienia z dokumentem oceniającym krytycznie objawienia Mateczki, ze względu na podkreślanie w nich szczególnej bliskości między Niepokalaną Dziewicą Maryją i założycielką mariawityzmu (Zgromadzenia Kapłanów Mariawitów i Zgromadzenia Sióstr Mariawitek). W ocenie mariawitów list francuskiego kapucyna przyczynił się pośrednio do potępienia Dzieła Miłosierdzia (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2011, 88). W drugiej części posiedzenia zastanawiano się nad kwestią finalizowania prac komisji. W jej toku duchowni mariawicy i rzymskokatolicy podjęli wspólnie refleksję teologiczną nad przedstawieniem na następnym spotkaniu stanowiska obu stron odnośnie do najważniejszych dokumentów watykańskich dotyczących kwestii mariawickiej, w tym prośby o zniesienie zakonnych zgromadzeń mariawickich, skierowanej przez bp. Jerzego hr. Szembeka do kard. Domenico Ferraty (1847-1914), prefekta Kongregacji do Spraw Biskupów i Zakonników (1902-1908), oraz sprawozdania bp. Jerzego hr. Szembeka do papieża Piusa X, publikacji wyników badań historycznych i obchodów 10-lecia prac komisji mieszanej w 2008 roku w Płocku (Dembowski, Jabłoński 2007a, 27; Seweryniak, Dembowski, Jabłoński 2007, 1).

Dwudzieste posiedzenie plenarne Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim

i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 10 października 2007 roku w siedzibie biskupa naczelnego Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Płocku. Uczestniczyli w nim współprzewodniczący komisji nowo wybrany Biskup Naczelny bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński i bp prof. Bronisław Dembowski oraz jej członkowie: ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki i ks. mgr Piotr M. Grzegorz Drózdź oraz ks. prof. Ireneusz Mroczkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak (Dembowski, Jabłoński 2007b, 19; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2007, 1; Dembowski, Seweryniak 2008, 1-2).

Uczestnicy posiedzenia złożyli gratulacje biskupowi Ludwikowi Jabłońskiemu z okazji wyboru na stanowisko Biskupa Naczelnego Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, natomiast biskupowi Bronisławowi Dembowskiemu z racji 80. rocznicy urodzin (Dembowski, Jabłoński 2007b, 19; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2007, 1; Dembowski, Seweryniak 2008,2). Poinformowano również o zaawansowaniu prac nad wspólną publikacją „Dwustronna refleksja o treści objawień matki Marii Franciszki Kozłowskiej, dotyczących Dzieła Miłosierdzia Bożego” (Dembowski, Jabłoński 2007b, 19; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2007, 1).

Następnie reprezentanci obu stron przedstawili swoje stanowisko w sprawie dokumentu uzyskanego w archiwum watykańskim, „Prośby o zniesienie Zgromadzeń Mariawickich”, wystosowanej 8 marca 1904 roku przez bp. Jerzego hr. Szembeka do kard. Domenico Ferraty, prefekta Kongregacji do Spraw Biskupów i Zakonników (Dembowski, Jabłoński 2007b, 19; Drózdź, Dembowski, Jabłoński 2007, 2). Z treści listu wynika, że biskup płocki domagał się od Rzymu rozwiązania Zgromadzenia Sióstr Mariawitek, utworzonego za wiedzą ojca kapucyna Honorata Koźmińskiego, oraz Zgromadzenia Kapłanów Mariawitów świeckich, założonego pod kierunkiem wymienionego zakonnika, z powodu prowadzenia działalności bez pozwolenia władzy kościelnej i bez jurysdykcji biskupów ordynariuszy oraz kierowania i zarządzania obu stowarzyszeniami przez kobietę – Feliksę Kozłowską (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem

Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2011, 89-96).

W dalszej kolejności członkowie komisji mieszanej zastanawiali się nad wspólnym wstępem i słowem końcowym do publikacji o archiwaliach watykańskich poświęconych kwestii mariawickiej z lat 1903-1906. W wyniku dyskusji obie strony zaakceptowały wstęp i zakończenie opracowane podczas wakacji przez ks. prof. Konrada Rudnickiego i ks. prof. Henryka Seweryniaka (Dróżdź, Dembowski, Jabłoński 2007, 1-2; Dembowski, Seweryniak 2008, 2). Na dwudziestym posiedzeniu plenarnym omawiano również szczegóły związane z ustaleniem wstępnego projektu uroczystości zamknięcia prac komisji mieszanej. W tym zakresie przewidziano do realizacji następujące punkty programu:

1. Referat poświęcony historii komisji i rezultatom jej prac;
2. Prezentacja dwóch publikacji dotyczących prac komisji w zakresie obustronnej refleksji o treściach objawień matki Marii Franciszki Kozłowskiej z lat 1893-1918 i nieznanych dokumentów na temat kwestii mariawickiej z lat 1903-1906;
3. Wspólna adoracja i nabożeństwo 'gojenia ran' w rzymskokatolickim Wyższym Seminarium Duchownym oraz w mariawickiej Świątyni Miłosierdzia i Miłości w Płocku (Dembowski, Seweryniak 2008, 2).

Poza tym na omawianym posiedzeniu komisji mieszanej strona mariawicka zaproponowała władzom obu Kościołów realizację trzech postulatów:

- utworzenia Stałej Komisji Porozumiewawczej, która spotykając się raz, dwa razy do roku, zajmowałaby się rozwiązywaniem problemów interesujących oba Kościoły;
- określenia w słowie końcowym, jaki jest obecny pogląd obu Kościołów na przyczyny rozwiązania Zgromadzeń Mariawickich;
- stwierdzenia, czy postępek w dialogu ekumenicznym, do którego m.in. przyczyniły się prace komisji, nie powinien stanowić impulsu do wzajemnego uznania czynności świętych (*communicatio in*

sacris) przez nasze Kościoły (Dembowski, Seweryniak 2008, 2).

Dwudzieste pierwsze posiedzenie plenarne Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 9 października 2008 roku w siedzibie biskupa naczelnego Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Płocku. Zaplanowane na 7 lutego 2008 roku zebranie w ramach dialogu teologicznego obu Kościołów nie doszło do skutku z powodu choroby dwóch członków komisji (Mroczkowski, Dembowski, Jabłoński 2008, 1; Dembowski 2009, 1). W dwudziestym pierwszym posiedzeniu wzięli udział współprzewodniczący komisji – bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński i bp prof. Bronisław Dembowski oraz jej członkowie: ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki, ks. mgr Piotr M. Grzegorz Dróżdź, ks. prof. Ireneusz Mroczkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak (Dembowski, Jabłoński 2008, 19; Mroczkowski, Dembowski, Jabłoński 2008, 1).

W trakcie omawianego spotkania plenarnego przedstawiciele obu stron uzgodnili ostateczną treść dwóch wspólnych dokumentów „Dwu-stronna refleksja o treściach objawień matki Marii Franciszki Kozłowskiej dotyczących Dzieła Wielkiego Miłosierdzia” i „Ze źródeł kwestii mariawickiej. Nieznane dokumenty z lat 1903-1906” (Dembowski, Jabłoński 2008, 19; Mroczkowski, Dembowski, Jabłoński 2008, 1). Poruszono również zagadnienie zmian dokonanych w tekście objawień matki Marii Franciszki Kozłowskiej – „Początku Zawiązku Zgromadzenia Kapłanów”, znajdującym się w dokumencie Świętego Oficjum z 1904 roku, będącym podstawą odrzucenia przez Rzym przeżyć mistycznych Mateczki (Dembowski, Jabłoński 2008, 19; Mroczkowski, Dembowski, Jabłoński 2008, 2).

W ramach posiedzenia komisji mieszanej obu Kościołów zakończono dyskusję na temat badań historycznych. Poza tym strona mariawicka przedstawiła swoje stanowisko w sprawie petycji biskupa Jerzego hr. Szembeka do Prefekta Kongregacji do Spraw Biskupów i Zakonników z 8 marca 1904 roku (Dembowski, Jabłoński 2008, 19; Mroczkowski,

Dembowski, Jabłoński 2008, 2). W ocenie mariawitów powodem niechęci wspomnianego biskupa płockiego do ruchu mariawickiego, wyrażonej w petycji, było jego osobiste niepowodzenie zjednania i podporządkowania nowej kongregacji zakonnej oraz obawa zatwierdzenia mariawickiego konwentu przez Stolicę Rzymską pod wpływem duchownych watykańskich doceniających rolę mistyki w pogłębieniu życia religijnego i sympatyzujących z hasłami i postulatami reformatorskimi Mateczki i jej współpracowników (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2011, 112-113). Na zakończenie zebrania komisji mieszanej uzgodniono, że przedmiotem kolejnego posiedzenia plenarnego będzie omówienie kwestii uroczystego zakończenia prac komisji mieszanej w ramach dialogu bilateralnego i związanych z tym dwóch publikacji książkowych, sesji naukowej i nabożeństwa (Mroczkowski, Dembowski, Jabłoński 2008, 2-3; Dembowski 2009, 1).

Dwudzieste drugie posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 4 marca 2009 roku w domu biskupa Bronisława Dembowskiego we Włocławku. Uczestniczyli w nim współprzewodniczący komisji – bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński i bp prof. Bronisław Dembowski oraz jej członkowie; ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki, ks. mgr Piotr M. Grzegorz Drózdź, ks. prof. Ireneusz Mroczkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak (Dembowski, Jabłoński 2009a, 14; Seweryniak, Dembowski, Jabłoński 2009, 1).

Ks. prof. Henryk Seweryniak zapoznał zebranych z wynikami kwerendy dokonanej od 3 do 6 lutego 2009 roku w Archiwum Kongregacji Nauki Wiary w Watykanie i przekazał członkom komisji mieszanej fotokopie nieznanych dokumentów dotyczących kwestii mariawickiej z lat 1902-1929. Podczas spotkania ksiądz profesor Seweryniak wygłosił dwa referaty odnoszące się do wyników poszukiwań: 1. Charakterystyka interesujących komisję dokumentów, przechowywanych w Archiwum Kongregacji oraz próba opisu podejmowanych w Rzymie przez obie

strony działań w latach 1903-1906 i 2. Rozwiązanie kluczowego problemu, przed którym stanęła ostatnio komisja: kto dokonał zmian w tekście „Początek Zawiązku Zgromadzenia Kapłanów Mariawitów”, przedstawionym do oceny Kongregacji Św. Oficjum. Ks. prof. Seweryniak zwrócił uwagę, że klucz do rozwiązania zagadki związanej ze zmianami w tekście objawień znajduje się w odnalezionym tekście „Początek Zawiązku Zgromadzenia Kapłanów Mariawitów”, w wersji skróconej (Dembowski, Jabłoński 2009a, 14; Seweryniak, Dembowski, Jabłoński 2009, 1). Według ustaleń ks. prof. Seweryniaka, zmian w tekście dokonał ks. Leon Gołębiowski za wiedzą matki Marii Franciszki Kozłowskiej przez usunięcie kilkunastu fragmentów świadczących o świętości założycielki mariawityzmu (Seweryniak 2009, 18-20). Ze stanowiskiem tym polemizował m.in. dr Sławomir Gołębiowski, prawnik i publicysta wyznania mariawickiego, który zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami mariawitów z lat 1903-1907, oskarżył o dokonanie fałszerstwa i manipulacji rękopisu objawień Mateczki biskupa płockiego Jerzego hr. Szembeka (Gołębiowski 2012, 261-267). W trakcie posiedzenia przedstawiciele obu stron dyskutowali na temat uzgodnionych wspólnie dwóch końcowych pozycji książkowych: „Dwustronna refleksja o treściach objawień matki Marii Franciszki Kozłowskiej dotyczących Dzieła Wielkiego Miłosierdzia” i „Ze źródeł kwestii mariawickiej. Nieznane dokumenty z lat 1903-1906” (Dembowski, Jabłoński 2009a, 14; Seweryniak, Dembowski, Jabłoński 2009, 1).

Dwudzieste trzecie posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 14 października 2009 roku w siedzibie biskupa naczelnego Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Płocku. W posiedzeniu wzięli udział współprzewodniczący komisji Biskup Naczelny KSM, Michał M. Ludwik Jabłoński i bp prof. Bronisław Dembowski oraz jej członkowie: ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki, ks. mgr Piotr M. Grzegorz Drózdź, ks. prof. Ireneusz Mroczkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak (Dembowski, Jabłoński 2009b, 24). Podczas

spotkania złożono serdeczne życzenia kapłanowi mariawickiemu Konradowi Rudnickiemu z okazji 50-lecia święceń kapłańskich (Dembowski, Jabłoński 2009b, 24). W części roboczej prowadzono dyskurs na temat listów matki Marii Franciszki Kozłowskiej do o. Honorata Koźmińskiego (1829-1916) z 1893 roku. W toku spotkania ks. prof. Henryk Seweryniak przekazał obecnym fotokopie łacińskiego listu Mateczki do Piusa X z 9 czerwca 1904 roku oraz przekład tego listu na język polski (Dembowski, Jabłoński 2009b, 24). Poza tym rzymskokatolicy członkowie komisji zwrócili się do strony mariawickiej z prośbą o udostępnienie przez historyków mariawickich dokumentów odnalezionych w wyniku ostatnich kwerend dokonanych w archiwach kościelnych i państwowych dotyczących genezy mariawityzmu (Dembowski, Jabłoński 2009b, 24).

Dwudzieste czwarte posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 3 marca 2010 roku w domu biskupa Bronisława Dembowskiego. W spotkaniu uczestniczyli współprzewodniczący komisji – Biskup Naczelny KSM, Michał M. Ludwik Jabłoński i bp prof. Bronisław Dembowski oraz jej członkowie: ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki, ks. mgr Piotr M. Grzegorz Drózdź, ks. prof. Ireneusz Mroczkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak (Dembowski, Jabłoński 2010a, 18).

W części roboczej posiedzenia reprezentanci obu stron przedstawili swoje stanowisko odnośnie do trzech dokumentów odnalezionych w watykańskim Archiwum Kongregacji Nauki Wiary:

1. Pisma abp. Wincentego Chościak-Popiela do księdza kardynała Dominika Ferraty, Prefekta Świętej Kongregacji do Spraw Biskupów i Zakonników z 1 czerwca 1903 roku;
2. Opinii ks. Antoniego Juliana Nowowiejskiego z 30 listopada 1903 roku;
3. Listu Marii Franciszki Kozłowskiej do Piusa X z 30 listopada 1903 roku (Dembowski, Jabłoński 2010a, 18).

W drugiej części spotkania przyjęto porządek kolejnych działań zmierzających do finalizacji dialogu teologicznego obu Kościołów (Dembowski, Jabłoński 2010a, 18).

Dwudzieste piąte posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 13 października 2010 roku w siedzibie biskupa naczelnego Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Płocku. W przedostatnim posiedzeniu komisji mieszanej wzięli udział dwaj współprzewodniczący – bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński i bp prof. Bronisław Dembowski oraz jej członkowie: ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki, ks. mgr Piotr M. Grzegorz Drózdź, ks. prof. Ireneusz Mroczkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak. Spotkanie to uznano za ostatnie posiedzenie komisji roboczej (Dembowski, Jabłoński 2010, 47).

Podczas wspólnego spotkania uzgodniono treść dwóch publikacji analizujących i podsumowujących przebieg i wyniki bilateralnego dialogu teologicznego. Przedstawiciele obu stron ustalili, że wspólna publikacja pt. „Dwustronna refleksja na temat podstawowych pism matki Marii Franciszki Kozłowskiej dotyczących Dzieła Wielkiego Miłosierdzia” zostanie ogłoszona drukiem przez Kościół Starokatolicki Mariawitów, natomiast druga publikacja nosząca tytuł „Ze źródeł kwestii mariawickiej. Nieznane dokumenty z lat 1903-1906” zostanie wydana przez Kościół Rzymskokatolicki. Członkowie obu delegacji zadeklarowali, że każda z wymienionych pozycji książkowych zostanie opublikowana w nakładzie 600 egzemplarzy. Duchowni obu Kościołów obecni na posiedzeniu postanowili, że ostatnie uroczyste posiedzenie prac komisji odbędzie się w Płocku podczas obchodów Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w styczniu 2011 roku (Dembowski, Jabłoński 2010, 48).

Na zakończenie posiedzenia wyrażono wdzięczność miłosierdnemu Bogu za prowadzone rozmowy, a przede wszystkim za wspólne

prace nad analizą watykańskich dokumentów archiwalnych poświęconych kwestii mariawickiej i objawieniom założycielki mariawityzmu. Członkowie komisji poparli również postulat utworzenia Stałej Komisji Porozumiewawczej obu Kościołów w celu rozwiązywania problemów praktycznych w relacjach dwustronnych (Dembowski, Jabłoński 2010, 48).

Ostatnie dwudzieste szóste posiedzenie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów odbyło się 21 września 2011 roku w pałacu biskupim we Włocławku („Komisja ds. Dialogu katolików i mariawitów zakończyła pracę” 2011). Oprócz członków komisji mieszanej uczestniczyli w nim: bp dr Piotr Libera (ur. 1951), rzymskokatolicki ordynariusz diecezji płockiej (2007-2022), oraz bp mgr Zdzisław M. Włodzimierz Jaworski, ordynariusz diecezji śląsko-łódzkiej Kościoła Starokatolickiego Mariawitów (Dembowski, Jabłoński 2013, 172).

Po rozpoczęciu wspólnego spotkania modlitwą słowo końcowe wygłosili bp mgr Michał M. Ludwik Jabłoński, Biskup Naczelny Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, oraz bp prof. Bronisław Dembowski, biskup senior diecezji włocławskiej, którzy podsumowali przebieg i rezultaty dwustronnego dialogu międzywyznaniowego. Z obu wystąpień wynika, że mimo stwierdzenia różnic w ocenie nauki obu Kościołów, teologii pism założycielki mariawityzmu oraz genezy ruchu mariawickiego i przyczyn rozłamu mariawitów z Rzymem, ob. stronom udało się lepiej poznać i zrozumieć.

Podczas tego posiedzenia przemówienie końcowe wygłosił również bp Piotr Libera, który pozytywnie podsumował wysiłek ekumeniczny i rezultaty pracy komisji. W swoim wystąpieniu rzymskokatolicki Ordynariusz diecezji płockiej powiedział m.in.:

Zamykacie dzisiaj jeden z ważniejszych rozdziałów polskiego ekumenizmu. Dobrze, że ten rozdział kiedyś otworzono. Kto bowiem miał się

zajmować dialogiem katolicko-mariawickim, jak nie Kościół w Polsce, gdzie ten ruch się zrodził? Kto miał stawiać te ważne pytania, które wy sobie stawialiście, i odpowiadać na nie, jak nie my, polscy chrześcijanie? To wszystko nie było łatwe i nie będzie także łatwe w przyszłości, ale czy nie daliście w ten sposób świadectwa, że warto rozmawiać, że można rozmawiać i że ludziom Ewangelii inaczej nie wolno? Miałem okazję jako sekretarz generalny Konferencji Episkopatu Polski przyglądać się pracom Waszej Komisji, słuchać sprawozdań biskupa Bronisława Dembowskiego. I byłem zbudowany czymś, co nazwałbym metodologią dialogu, jaką przyjęliście: nie spieszyć się, nie chcieć rozwiązywać od razu wszystkiego, zając się konkretnymi, przeszukać dobrze archiwa [...], pamiętać przy tym o prawdziwym spotkaniu [...] przez który wyraża się szacunek dla partnera, i o modlitwie, przez którą stwarza się przestrzeń działania dla Ducha Świętego. Potem już jako biskup płocki – odwołując się do Waszej „metodologii dialogu” szukałem i szukam sposobności dobrych spotkań oraz uczenia wiernych wzajemnego szacunku w naszym poranionym mieście. Tak, Płock jest poraniony przez te – daj, Boże – minione lata uporu, nienawiści i oskarżeń. To dlatego co roku, podczas tygodnia Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan, idę do katedry mariawickiej, klękam przed Najświętszym Sakramentem, mówię homilię na Mszy odprawianej przez biskupa Ludwika, śpiewam z Wami kolędy na agapie. Idę, żeby te rany szybciej się goiły” (Grzybowski, Zygmunt 2015, 353-354).

Przemówienie końcowe biskupa Libery stanowi nie tylko podsumowanie oficjalnego etapu dialogu mariawicko-rzymskokatolickiego w ramach komisji mieszanej, ale również wyraz szacunku i uznania dla dążeń ekumenicznych przedstawicieli obu stron, starających się odnaleźć elementy wspólne w doktrynie mariawityzmu i rzymskiego katolicyzmu na potrzebnej i trudnej drodze pojednania.

4. Dokumenty i ustalenia końcowe przyjęte przez komisję mieszaną obu Kościołów

Dzięki prowadzonemu w latach 1998-2011 dialogowi mariawicko-rzymskokatolickiemu zostały ogłoszone drukiem dwie niewielkie, jednak niezwykle cenne i zarazem unikalne publikacje książkowe:

„Dwustronna refleksja na temat podstawowych pism Matki Marii Franciszki Kozłowskiej dotyczących Dzieła Wielkiego Miłosierdzia” (2006), wydana nakładem Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, oraz „Ze źródeł kwestii mariawickiej. Nieznane dokumenty z lat 1903-1906” (2011), opublikowana staraniem Kościoła Rzymskokatolickiego, ze środków finansowych diecezji płockiej, a właściwie jej ordynariusza bp. Piotra Libery (Dembowski 2011, 2). Ostatecznie każda z dwóch wymienionych publikacji została wydrukowana w nakładzie po 1000 egzemplarzy (Dembowski, Seweryniak 2008). Stanowią one owoc długoletniej współpracy i wysiłków komisji mieszanej obu Kościołów.

Pierwsza książka pt. „Dwustronna refleksja na temat podstawowych pism Matki Marii Franciszki Kozłowskiej dotyczących Dzieła Wielkiego Miłosierdzia”, opracowana w oparciu o siedem zachowanych zeszytów i listy Mateczki, jest niezwykle osiągnięciem obu stron. Stanowi zapis pierwszej w historii wspólnej dyskusji na temat objawień założycielki mariawityzmu z udziałem teologów rzymskokatolickich i mariawickich. Przedmiotem prowadzonego dyskursu były następujące pisma siostry Felicji Kozłowskiej: „Początek Związku Zgromadzenia Kapłanów”, „Pierwotny tekst objawień Mateczki”, „Wyjątki z objawień w roku 1899 i 1900”, „Notatki Rekolekcyjne z roku 1911”, „Notatki z objawień Mateczki z Roku Jubileuszowego 1918” oraz listy Mateczki z sierpnia lub września 1893 roku, odnalezione w archiwum ojców kapucynów przez ks. Adama Gnypa (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2006, 3). W publikacji tej znajduje się również interesujące słowo końcowe strony rzymskokatolickiej i strony mariawickiej.

W słowie końcowym do pierwszej publikacji strona rzymskokatolicka wyraziła swoje stanowisko w kwestii objawień zebranych w „Dziele Wielkiego Miłosierdzia”. Jej zdaniem obustronna refleksja na temat pism matki Marii Franciszki stanowi znaczące osiągnięcie ekumeniczne komisji mieszanej. W ocenie rzymskokatolickiej wspólny wysiłek teologiczny przyczynił się do zbudowania fundamentów pod kolejny etap

dialogu obu Kościołów. Według strony rzymskokatolickiej odrzucenie przez Rzym prawdziwości przeżyć mistycznych Mateczki nastąpiło po dokładnym zbadaniu sprawy z dwóch podstawowych powodów: „przyznawania matce Marii Franciszce niezwykłych przywilejów oraz tworzenia zgromadzenia kapłanów i wyznaczania jego przełożonych bez wiedzy ordynariusza” (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2006, 135). Zdaniem rzymskokatolików Stolica Apostolska miała prawo nie uznać objawień założycielki mariawityzmu za prawdziwe, ze względu na przyznanie przez mariawitów Marii Franciszce Kozłowskiej godności matki dla wszystkich zgromadzeń, plan przejścia wszystkich zgromadzeń zakonnych pod kierunek mariawitów, projekt połączenia wszystkich zgromadzeń ukrytych w jedno zgromadzenie mariawickie oraz zapowiedź przekształcenia płockiego domu zakonnego sióstr mariawitek w ognisko nieustającej adoracji Przenajświętszego Sakramentu, którego płomień wybuchną na cały świat. Strona rzymskokatolicka wskazała również na błędne rozumienie w pismach Mateczki natury Kościoła przez odrzucenie we wspólnocie mariawickiej wymiaru prymacjalnego Kościoła z papieżem jako następcą św. Piotra na czele oraz zasady posłuszeństwa wobec biskupów rzymskokatolickich (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2006, 135-137). Strona rzymskokatolicka wyraziła pewne wątpliwości w zakresie zachowania przez mariawitów płockich własnej tożsamości wyznaniowej z powodu oświadczenia, że objawienia Mateczki nie są podstawą doktryny Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, lecz „wskazówką do praktycznego stosowania tej doktryny w dzisiejszych czasach” oraz bodźcem do jej „badania i stosowania” (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2006, 138). Mimo wielu krytycznych uwag strona rzymskokatolicka w oparciu o pisma Marii Franciszki doceniła u założycielki mariawityzmu żywą

wiarę, znajomość duchowości chrześcijańskiej oraz dążenie do reformy Kościoła „przez odnowę postaw moralnych duchowieństwa, głębsze życie eucharystyczne, naśladowanie Maryi, przyjmowanie prawdy o Bożym miłosierdziu” (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2006, 139).

Odrębne słowo końcowe na temat pism Mateczki w pierwszej publikacji przedstawiła również strona mariawicka. Uznała ona studiowanie objawień Dzieła Wielkiego Miłosierdzia przez obie strony za nowość, za nowe doświadczenie możliwe dzięki cennej inicjatywie rzymskokatolickiej. Dla mariawitów wspólne badanie z przedstawicielami Kościoła Rzymskokatolickiego objawień założycielki mariawityzmu stanowiło głębokie przeżycie intelektualne i duchowe o charakterze ekumenicznym. Zdaniem mariawickich członków komisji mieszanej studiowanie z braćmi Rzymskokatolikami objawień matki Marii Franciszki, mimo odrzucenia przez stronę rzymskokatolicką realności objawień twórczyni ruchu mariawickiego, było „istotnie pouczające i nie bez znaczenia dla mariawityzmu” (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2006, 142). Strona mariawicka zauważyła, że obustronna refleksja na temat pism Mateczki miała specyficzny charakter, ponieważ stała się „tylko wstępnym dialogiem formalnym odbytym na elementarnym poziomie rozumowym” (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2006, 143). Wiązała z nią nadzieję na wejście w przyszłości przez obie strony na wyższy poziom ekumenicznego dyskursu teologicznego w poszukiwaniu głębi spraw i wartości, zawartych w objawieniach matki Feliksi Kozłowskiej.

W słowie końcowym mariawiccy duchowni oświadczyli, że „Dzieło Miłosierdzia jest konkretną, akcją Bożą rozpoczętą w konkretnym czasie, w roku 1893, która może być zrealizowana tylko przez konkretne działania ludzi” (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego

między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2006, 143). Idzie przy tym o to, że musi to być wierne działanie, bo w przeciwnym przypadku staje się bezowocne i nieskuteczne. W przypadku matki Marii Franciszki podkreślono z jednej strony jej świętość, wyjątkowość, dar proroczy w poznaniu duchowych problemów współczesnego świata na 100 lat przed ich spełnieniem i wolność od namiętności, z drugiej strony zaś uszanowanie mariawitów dla odmiennego stanowiska strony rzymskokatolickiej wobec założycielki mariawityzmu i jej doświadczeń duchowych oraz dla prawa kanonicznego i ziemskiej struktury Patriarchatu Rzymskiego (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2006, 143-145).

Nie można również pominąć wyrażonego w słowie końcowym przez mariawitów rozczarowania wobec podejścia strony rzymskokatolickiej odnośnie do rzeczywistej roli bp. Jerzego hr. Szembeka w potępieniu objawień Mateczki. W tym zakresie potrzebna jest obiektywna eksploracja problemu dokonana nie przez teologów, lecz przez historyków (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2006, 146). Walorem końcowego stanowiska mariawickiego w sprawie pism założycielki mariawityzmu jest wyrażenie wdzięczności stronie rzymskokatolickiej za wniesiony wkład na rzecz głębszego wnikięcia w pewne treści Dzieła Wielkiego Miłosierdzia (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2006, 147).

Druga publikacja pt. „Ze źródeł kwestii mariawickiej. Nieznane dokumenty z lat 1903-1906” jest również bardzo interesująca, ponieważ zawiera niedostępne wcześniej materiały archiwalne dotyczące genezy rozłamu mariawitów z Rzymem. Można w niej znaleźć dziesięć dokumentów archiwalnych oraz komentarze strony rzymskokatolickiej i strony mariawickiej do każdego z nich. Są one następujące:

1. Pismo ks. Piotra Bornińskiego do Sądu Biskupiego w Płocku z 13 lutego 1903 roku,
2. Protokół zeznań ks. Leona Gołębiowskiego złożonych przed biskupem płockim Jerzym hr. Szembekiem 22 kwietnia 1903 roku,
3. Protokół przesłuchania matki Marii Franciszki Kozłowskiej z 22 kwietnia 1903 roku,
4. Pismo arcybiskupa warszawskiego Wincentego Chościak-Popiela z 1 czerwca 1903 roku do kardynała Prefekta Kongregacji do Spraw Biskupów i Zakonników,
5. Opinia ks. Antoniego Juliana Nowowiejskiego, Wikariusza Generalnego Biskupa Płockiego, Regensa Seminarium i Prałata Prepozyta Kapituły Katedralnej, z 30 listopada 1903 roku,
6. Nota o. Pio de Langogne, sporządzona 20 stycznia 1904 roku dla Sekretarza Kongregacji do Spraw Biskupów i Zakonników,
7. List bp. Jerzego Szembeka do Prefekta Kongregacji do Spraw Biskupów i Zakonników z 8 marca 1904 roku,
8. Relacja bp. Jerzego Szembeka dla papieża Piusa X z 8 marca 1904 roku,
9. List Marii Franciszki Kozłowskiej do Piusa X z 9 czerwca 1904 roku
10. Okólnik ks. Jana Kowalskiego „Mariawici wierzą” z 13 kwietnia 1906 roku.

Bardzo interesujące jest też wspólne słowo końcowe obu stron odnoszące się do wymienionych dokumentów.

Za jeden z największych sukcesów Komisji Mieszanej należy uznać wspólne słowo końcowe dotyczące nieznanych dokumentów w kwestii mariawickiej z lat 1903-1906. Zostało ono ujęte w pięciu punktach. Po pierwsze, uznano, że wspólne badanie dokumentów watykańskich w kwestii mariawickiej przyniosło wiele cennych ustaleń w oparciu o najwcześniejsze dostępne archiwalia, jednak nie doprowadziło do pełnego wyjaśnienia genezy wykluczenia mariawitów z Kościoła

Rzymskokatolickiego z powodu niekompletnej dokumentacji. Po drugie, stwierdzono, że osąd sprawy mariawickiej został dokonany na podstawie najstarszych i najważniejszych dokumentów archiwalnych. Po trzecie, obie strony zgodziły się, że w badanym okresie matka Maria Franciszka Kozłowska była osobą charyzmatyczną oraz prowadziła bogate życie ascetyczne i duchowe. Po czwarte, mariawici i rzymskokatolicy doszli do wspólnego wniosku, że rozstrzygnięcie sprawy mariawickiej w Rzymie zostało dokonane pod wpływem negatywnych opinii bp. Jerzego hr. Szembeka i abp. Wincentego Chościak-Popiela. Po piąte, obie strony opowiedziały się za kontynuacją dialogu i prowadzeniem dalszych badań archiwalnych w celu pogłębienia wzajemnej współpracy ekumenicznej dla dobra obu Kościołów (Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów 2011, 146-148).

Obie publikacje zawierające stanowisko mariawickie i rzymskokatolickie odnoszące się do objawień matki Marii Franciszki Kozłowskiej i nieznanych dokumentów dotyczących kwestii mariawickiej oraz słowo końcowe dwóch stron o przeżyciach mistycznych Mateczki, a także wspólne słowo końcowe o dokumentach watykańskich, należy uznać za historyczne osiągnięcie Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów. Dzięki ogłoszeniu ich drukiem opinia publiczna mogła poznać poglądy obu stron na temat pism założycielki mariawityzmu i treści dokumentów przechowywanych w Archiwum Kongregacji Doktryny Wiary w Watykanie.

5. Podpisanie wspólnego dokumentu „Sakrament chrztu znakiem jedności” 23 stycznia 2000 r.

Niezwykłe doniosłym wydarzeniem w dziejach ekumenizmu w Polsce było podpisanie 23 stycznia 2000 roku w kościele ewangelicko-augsburskim pw. Świętej Trójcy w Warszawie przez zwierzchników siedmiu Kościołów chrześcijańskich w Polsce dokumentu „Sakrament chrztu

znakiem jedności. Deklaracja Kościołów w Polsce na progu trzeciego tysiąclecia”. Ważność chrztu świętego wzajemnie uznały następujące Kościoły: Kościół Ewangelicko-Augsburski, Kościół Ewangelicko-Methodystyczny, Kościół Ewangelicko-Reformowany, Kościół Rzymskokatolicki, Kościół Polskokatolicki, Kościół Starokatolicki Mariawitów i Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny. W imieniu Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce deklarację podpisał kardynał Józef Glemp, natomiast Kościoła Starokatolickiego Mariawitów Biskup Naczelny Zdzisław M. Włodzimierz Jaworski (Budniak, Glaeser, Kałużny, Kijas 2016, 514).

Sygnatariusze dokumentu w imieniu swoich Kościołów, wyrażając wdzięczność Trójjedynemu Bogu za dwa tysiące lat Nowego Przymierza i za ponad tysiąc lat chrześcijaństwa na ziemiach polskich, w oparciu o długoletnie wysiłki teologiczno-ekumeniczne przyjęte wspólnie w różnych dokumentach, zwłaszcza w Dokumencie Komisji „Wiara i Ustrój” Światowej Rady Kościołów pt. „Chrzest, Eucharystia, posługiwanie duchowne”, czyli Dokumencie z Limy z 1982 roku, potwierdzili swoją posługę poprzez chrzest. Zwierzchnicy siedmiu Kościołów chrześcijańskich w Polsce wspólnie oświadczyli, że Jezus Chrystus ustanowił sakrament chrztu i nakazał go udzielać (Mt 28,19; Mk 16,16). Na podstawie Nowego Testamentu zgodnie uznano, że „Chrzest jest wyjściem z niewoli (1 Kor 10,1-2), wciela w Chrystusa ukrzyżowanego i zmartwychwstałego, wprowadza w Nowe Przymierze, jest znakiem nowego życia w Chrystusie, obmyciem z grzechu (1 Kor 6,11), oświeceniem przez Chrystusa (Ef 5,14), nowymi narodzinami (J 3,5), przyobleczeniem się w Chrystusa (Ga 3,27), odnowieniem przez Ducha (Tt 3,5), zwróconą do Boga prośbą o dobre sumienie (1 P 3,21) i wyzwoleniem, które prowadzi do jedności w Jezusie Chrystusie, gdzie zostają przezwyciężone podziały ze względu na stan społeczny, rasę czy płeć (Ga 3,27-28; 1 Kor 12,13)” (Budniak, Glaeser, Kałużny, Kijas 2016, 514). Dostojnicy kościelni, którzy podpisali porozumienie w imieniu swoich wyznań, zgodnie oświadczyli, że chrzest jest udzielany w wyżej wymienionych Kościołach z wody w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. W rozumieniu podpisujących porozumienie

„Chrzest jednoczy ochrzczonego z Chrystusem, chrześcijan między sobą” (Budniak, Glaeser, Kałużny, Kijas 2016, 514) oraz „Wprowadza do Kościoła i stanowi początek nowego życia w Chrystusie, którego celem jest uwielbienie chwały Bożej (Ef 1,14)” (Budniak, Glaeser, Kałużny, Kijas 2016, 514).

Z deklaracji Kościołów wybrzmiewa wspólna odpowiedzialność ochrzczonych za świadectwo składane Chrystusowi i Ewangelii. Za niepodważalny sukces dokumentu należy uznać zobowiązanie wyznań chrześcijańskich trzech tradycji wyznaniowych (katolicyzmu, prawosławia i protestantyzmu) do przewyciężenia podziałów i dążenie do widzialnej realizacji wspólnoty (Budniak, Glaeser, Kałużny, Kijas 2016, 514). Deklaracja Kościołów chrześcijańskich w Polsce, w tym Kościoła Rzymskokatolickiego i Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, na progu trzeciego tysiąclecia w sprawie uznania ważności chrztu jest wspólnym osiągnięciem Kościoła Rzymskokatolickiego i sześciu Kościołów zrzeszonych w Polskiej Radzie Ekumenicznej. Do ekumenicznego porozumienia w kwestii fundamentalnej dla chrześcijan doszło dzięki długoletnim rozmowom między zainteresowanymi stronami i woli współpracy międzywyznaniowej dla osiągnięcia zadowalającej wszystkich formuły, określającej podstawowe zasady teologicznego rozumienia chrztu świętego zgodnie z nauką Pisma Świętego.

6. Wspólne nabożeństwa i spotkania ekumeniczne w latach 1997-2011

W okresie oficjalnej fazy dialogu teologicznego między Kościołem Starokatolickim Mariawitów i Kościołem Rzymskokatolickim nastąpiło wyraźne ożywienie wzajemnych kontaktów ekumenicznych. Wyrazem tych pozytywnych tendencji były wspólne nabożeństwa i spotkania z udziałem duchownych i wiernych obu wyznań.

18 stycznia 1998 roku w rzymskokatolickim kościele pw. św. Jana Chrzciciela w Płocku, miejscu pierwszych objawień matki Marii Franciszki Kozłowskiej, odbyło się nabożeństwo ekumeniczne z udziałem

duchownych rzymskokatolickich, mariawickich, księdza prawosławnego i pastora luterańskiego. Uczestniczyli w nim dwaj biskupi: Roman Marcinkowski (ur. 1942) z Kościoła Rzymskokatolickiego i Antoni M. Roman Nowak z Kościoła Starokatolickiego Mariawitów. Godne podkreślenia jest, że rok 1998 był szczególny dla mariawitów i rzymskich katolików, ponieważ rozpoczęła wtedy oficjalnie pracę Komisja Mieszana do Spraw Dialogu między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów. Podczas nabożeństwa homilię wygłosił ks. prof. Konrad M. Paweł Rudnicki z Kościoła mariawitów. Kaznodzieja wypowiedział wtedy znamienne słowa o wymiarze ekumenicznym, bliskie dla chrześcijan różnych tradycji wyznaniowych:

Zbudowanie wspólnej doktryny nie zapewnia nam jeszcze jedności. Budując jedność z Chrystusem, budujemy ją między sobą. Ważne jest, aby szeregowi członkowie Kościoła z szacunkiem przystępowali do sakramentu Eucharystii, a ci, którzy troszczą się o budynki kościelne, sprawiali, że samym wyglądem przyciągną serca wchodzących do kościoła. Ci, którzy sprawują święte rytuały, muszą pamiętać, aby krótkie nauki towarzyszące nabożeństwu pozwalały brzmieć przede wszystkim słowem liturgicznym (J.M. 1998, 1).

Szczególne znaczenie dla relacji mariawicko-rzymskokatolickich miało kazanie „Wszystko ma swój czas”, które wygłosił Biskup Naczelny Kościoła Starokatolickiego Mariawitów Zdzisław M. Włodzimierz Jaworski podczas nabożeństwa ekumenicznego w Tygodniu Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan 24 stycznia 1999 roku w rzymskokatolickiej Bazylice Archikatedralnej pw. Męczeństwa św. Jana Chrzciciela w Warszawie. Znaczna część kazania biskupa Włodzimierza Jaworskiego poświęcona została pojednaniu obu Kościołów. Zwierzchnik Kościoła Starokatolickiego Mariawitów przypomniał w nim o liście biskupa Władysława Miziołka z 1971 roku do braci mariawitów i homilii wygłoszonej przez ks. prof. Michała Czajkowskiego (ur. 1934), wybitnego teologa i żarliwego ekumenistę, podczas nabożeństwa ekumenicznego w 1979 roku z prośbą o przebaczenie za krzywdy wyrządzone przez

Kościół Rzymskokatolicki wobec mariawitów. Odnosząc się do tych gestów i słów, bp Włodzimierz Jaworski wypowiedział przełomowe słowa o historycznej doniosłości, otwierające nowy etap w stosunkach mariawicko-rzymskokatolickich:

Zdajemy sobie jednak sprawę z tego, że również i my nie jesteśmy bez winy. Broniąc się, odpierając niekiedy fałszywe zarzuty i oskarżenia, używaliśmy twardych słów, które mogły ranić. Przyjmując przeto przeproszenie przedstawicieli Kościoła Rzymskokatolickiego, ja również w imieniu Kościoła Starokatolickiego Mariawitów przepraszam naszych braci rzymskokatolików (Jaworski 1999, 7).

Ożywieniu kontaktów mariawicko-rzymskokatolickich służyła wizyta biskupa prof. Stanisława Wielgusa (ur. 1939), ordynariusza diecezji płockiej (1999-2006), u biskupa Włodzimierza Jaworskiego, Biskupa Naczelnego Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, złożona 29 grudnia 1999 roku w klasztorze mariawickim w Płocku. W spotkaniu wzięli udział również bp Antoni M. Roman Nowak i bp Michał M. Ludwik Jabłoński z Kościoła Starokatolickiego Mariawitów oraz bp Roman Marcinkowski i ks. prof. Henryk Seweryniak z Kościoła Rzymskokatolickiego. Omówiono na nim trudności w ekumenicznym dialogu bilateralnym oraz udział duchownych mariawickich i rzymskokatolickich w obchodach Wielkiego Jubileuszu 2000-lecia przyjścia Jezusa na ziemię (Jaworska 1999, 11).

Niezwykle potrzebne spotkanie informacyjne poświęcone tematyce dialogu mariawicko-rzymskokatolickiego odbyło się 19 stycznia 2000 roku w rzymskokatolickim Wyższym Seminarium Duchownym w Płocku. Zorganizowano je w ramach spotkań z cyklu „Ludzie kultury w posłudze myślenia i odpowiedzialności” z inicjatywy Rektoratu Wyższego Seminarium Duchownego, Biblioteki Diecezjalnej i Płockiego Instytutu Wydawniczego (Jaworska 2000, 12). Uczestniczyło w nim kilkadziesiąt osób. Podczas spotkania wygłoszono dwa referaty z perspektywy mariawickiej i rzymskokatolickiej.

W imieniu Kościoła Starokatolickiego Mariawitów referat przedstawił bp Michał M. Ludwik Jabłoński, ordynariusz diecezji śląsko-łódzkiej. Biskup Jabłoński mówił o przyczynach rozłamu mariawitów z Rzymem oraz o historii kontaktów obu Kościołów (Adamkowski 2000, 3). Z kolei stanowisko rzymskokatolickie przybliżył ks. prof. Henryk Seweryniak, wykładowca płockiego seminarium duchownego i Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Wygłosił on referat pt. „Dialog katolicko-mariawicki wczoraj, dziś, jutro. Postulaty teologa katolickiego wobec własnego Kościoła”. Jego wystąpienie dotyczyło perspektyw i postulatów dialogu mariawicko-rzymskokatolickiego. W związku z Wielkim Jubileuszem 2000-lecia chrześcijaństwa prelegent zaapelował o wyzbycie się przez obie strony uprzedzeń oraz podjęcie wspólnego dzieła modlitwy o dar jedności, oczyszczenia pamięci, rachunku sumienia i przeprowadzenie stosownych poczynąń ekumenicznych (Seweryniak 2000, 1). W rozumieniu księdza profesora strona mariawicka powinna w sposób klarowny określić obecny stosunek do założycielki mariawityzmu i prymatu papieskiego oraz sakramentu małżeństwa, a szczególnie „zaistnienia rozerwania małżeństwa” (Seweryniak 2000, 3-4). W trakcie spotkania głos zabrał również ks. dr Andrzej Rojewski (ur. 1943), płocki wykładowca seminaryjny, który zwrócił się z prośbą do biskupa mariawickiego Michała Jabłońskiego o wybaczenie za niewłaściwe zachowanie w okresie dzieciństwa przed gąbińskim kościołem parafialnym wobec świeckiego wyznawcy mariawityzmu (Adamkowski 2000, 3; Jaworska 2000, 12).

Do umocnienia wzajemnego szacunku między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów przyczyniło się przemówienie wygłoszone przez bp. prof. Stanisława Wielgusa, ordynariusza rzymskokatolickiej diecezji płockiej, 15 sierpnia 2000 roku podczas centralnej uroczystości w mariawickiej Świątyni Miłosierdzia i Miłości w Płocku z okazji Roku Wielkiego Jubileuszu 2000-lecia przyjścia Zbawiciela na ziemię. Podczas swojego wystąpienia biskup Wielgus,

nawiązując do 1. Listu św. Jana, podkreślił, że „nie ma innego wyjścia, nie ma innej drogi do pojednania wszystkich chrześcijan, jak tylko przez miłość” (Wielgus 2000, 11). Hierarcha rzymskokatolicki wyraził również głęboki szacunek dla Kościoła mariawitów za wszelkie dobro, które sprawił i sprawia” (Wielgus 2000, 11). Na odnotowanie zasługuje również fakt, że w czasie centralnej uroczystości Wielkiego Jubileuszu Chrześcijaństwa w świątyni mariawickiej w Płocku historyczny znak pokoju przekazali sobie zwierzchnik KSM, bp Włodzimierz Jaworski i bp rzymskokatolicki Stanisław Wielgus („Wielki jubileusz u mariawitów” 2000, 1).

W styczniu 2001 roku w ramach Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan odbyły się kolejne nabożeństwa ekumeniczne z udziałem duchownych Kościoła Starokatolickiego Mariawitów i Kościoła Rzymskokatolickiego. 18 stycznia w rzymskokatolickim kościele pw. św. Jana Chrzyciela w Płocku homilię wygłosił ks. Dariusz M. Gabriel Grabarczyk, duchowny mariawicki, proboszcz Parafii KSM pw. Nawiedzenia św. Elżbiety przez Najświętszą Maryję Pannę w Peplowie pod Płockiem. W części końcowej kaznodzieja wskazał na potrzebę wspólnego działania na rzecz przywrócenia jedności chrześcijan

Jezus Chrystus ustanowił jeden Kościół. Chrystus modlił się o jedność tegoż Kościoła, jesteśmy świadomi tego, że podziały zrodziły się z błędów, pychy i braku silnej wiary. Nadchodzi dobry czas, aby puścić w niepamięć nasze spory i podziały. Czas na działanie w kierunku prawdziwej jedności i czas wielkiej ufności, że wreszcie nastanie „jedna owczarnia i jeden Pasterz”. Tę ufność pokładamy w Tym, który powiedział: Niech się nie trwoży serce wasze (Grabarczyk 2001, 6).

W ostatnim dniu Tygodnia Modlitwy o Jedność Chrześcijan, 25 stycznia biskup rzymskokatolicki Roman Marcinkowski, sufragan diecezji płockiej, wygłosił homilię w płockiej katedrze mariawickiej (Jaworska 2001, 8).

Nabożeństwa ekumeniczne z udziałem duchownych mariawickich i rzymskokatolickich odbyły się również w styczniu 2002 roku.

18 stycznia miało miejsce nabożeństwo w kościele rzymskokatolickim pw. św. Jana Chrzciciela w Płocku, które odprawił bp Roman Marcinkowski, a homilię wygłosił ks. Kazimierz Kaczmarski, proboszcz Parafii Kościoła Starokatolickiego Mariawitów pw. św. Anny i św. Marcina w Strykowie. Z kolei 25 stycznia odbyło się nabożeństwo ekumeniczne w Świątyni Miłosierdzia i Miłości w Płocku, które celebrował bp Włodzimierz Jaworski, zwierzchnik Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, a homilię wygłosił bp Roman Marcinkowski (Jaworska 2002, 22).

Podczas nabożeństwa ekumenicznego w Tygodniu Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan, celebrowanego 25 stycznia 2003 roku w Świątyni Miłosierdzia i Miłości w Płocku, bp Roman Marcinkowski, rzymskokatolicki sufragan diecezji płockiej, po wygłoszeniu okolicznościowej homilii, wręczył Biskupowi Naczelnemu KSM Włodzimierzowi Jaworskiemu naczynia liturgiczne – kielich i patenę (Jaworska 2003, 22).

Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w 2004 roku stał się okazją do wygłoszenia homilii przez bp. Michała M. Ludwika Jabłońskiego, ordynariusza diecezji śląsko-łódzkiej Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, 18 stycznia w kościele rzymskokatolickim pw. św. Jana Chrzciciela w Płocku (Jaworska 2004, 28). W tym samym miesiącu, 26 stycznia, nabożeństwu w kościele rzymskokatolickim pw. Dzieciątka Jezus księży orionistów w Warszawie, na zaproszenie katolickiego Stowarzyszenia Pojednania i Pokoju „Effatha”, przewodniczył bp Zdzisław M. Włodzimierz Jaworski, Biskup Naczelny Kościoła Starokatolickiego Mariawitów. Podczas swojego przemówienia, wygłoszonego na początku nabożeństwa, biskup mariawicki „podkreślił znaczenie wspólnej modlitwy w dążeniu do jedności chrześcijan i osiągnięcia pokoju w trzech wymiarach – z Bogiem, z samym sobą i bliźnimi” (Jaworska 2004, 28).

W ramach Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan również w 2005 roku odbyły się nabożeństwa ekumeniczne, w których uczestniczyli duchowni mariawicki i rzymskokatolicki. 25 stycznia w katedrze mariawickiej w Płocku nabożeństwo ekumeniczne celebrował bp Zdzisław M. Włodzimierz Jaworski, a homilię wygłosił bp Roman

Marcinkowski, rzymskokatolicki sufragan diecezji płockiej. Podczas nabożeństwa biskup Marcinkowski przekazał biskupowi Jaworskiemu w darze tuwalnię, czyli welon naramienny używany do błogosławieństwa Przenajświętszym Sakramentem (Jaworska 2005, 22).

W roku 2006 przypadała 100. rocznica rozłamu mariawitów z Rzymem i utworzenia niezależnego Kościoła Mariawitów. Dla uczczenia tej rocznicy Parafia Kościoła Starokatolickiego Mariawitów pw. św. Franciszka z Asyżu w Łodzi z inicjatywy bp. Michała M. Ludwika Jabłońskiego, ordynariusza diecezji śląsko-łódzkiej Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, 13 maja tegoż roku zorganizowała sympozjum ekumeniczne z udziałem duchownych i osób świeckich głównie z Kościoła Mariawitów (grupy płockiej) i Kościoła Rzymskokatolickiego, w tym członków Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu między obu Kościołami (Jaworska 2006, 9). Wygłoszono na nim 6 referatów, w tym 4 z perspektywy mariawickiej (bp Ludwik Jabłoński, ks. prof. Paweł Rudnicki, dr Sławomir Gołębiowski, mgr Władysław Ginter) i 2 z pozycji rzymskokatolickiej (bp prof. Bronisław Dembowski i dr Krzysztof Mazur) (Jaworska 2006a, 9). W ocenie bp. Bronisława Dembowskiego, współprzewodniczącego komisji mieszanej, który wygłosił na sympozjum referat pt. „W drodze ku pojednaniu. Stanowisko strony rzymskokatolickiej w dialogu teologicznym z Kościołem Starokatolickim Mariawitów”, przypadająca w 2006 roku 100. rocznica wyodrębnienia się ruchu mariawickiego ze struktur Kościoła Rzymskokatolickiego „jest to rocznica smutna i bolesna dla mariawitów. Jest ona bolesna także dla Kościoła Rzymskokatolickiego – Matki, która 100 lat temu utraciła część swoich dzieci, pragnących często oczyszczenia jej oblicza (Dembowski 2006a, 32; Polak 2006a, 18-19; Polak 2006b, 2). Biskup Dembowski uzasadnił odrzucenie objawień Mateczki przez papieża Piusa X ostrożnością Magisterium Kościoła wobec objawień prywatnych oraz przyznaniem założycielce mariawityzmu przez mariawitów specjalnych przywilejów dotyczących podobieństwa do Najświętszej Maryi Panny, samodzielnego tworzenia Zgromadzenia Kapłanów Mariawitów i sprawowania

faktycznego zwierzchnictwa duchowego nad księżmi, należącymi do wymienionego Zgromadzenia (Dembowski 2006a, 48-50; Polak 2006a, 19). Odmienne stanowisko w tej sprawie wyrazili mariawici (bp Ludwik Jabłoński, dr Sławomir Gołębiowski, red. Władysław Ginter, red. Pelagia Jaworska), którzy podkreślili fundamentalne znaczenie objawień Mateczki dla posłannictwa mariawityzmu. Uczestnicy sympozjum opowiedzieli się za kontynuacją dialogu teologicznego między obu Kościołami w duchu ekumenizmu, pojednania i wzajemnego szacunku (Polak 2006a, 19-20; Polak 2006b, 2).

Kolejną okazją do kontynuacji wzajemnych relacji stała się czterodniowa pielgrzymka papieża Benedykta XVI do Polski. 25 maja 2006 roku w kościele ewangelicko-augsburskim pw. św. Trójcy w Warszawie doszło do spotkania biskupa Rzymu ze zwierzchnikami Kościołów zrzeszonych w Polskiej Radzie Ekumenicznej. W tym szczególnym nabożeństwie uczestniczył m.in. bp Zdzisław M. Włodzimierz Jaworski, Biskup Naczelny Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, który w jego trakcie odczytał modlitwę w intencji pokoju na całym świecie, a w końcowej części wymienił z papieżem braterski uścisk dłoni (Jaworska 2006b, 10).

15 sierpnia 2006 roku w centralnej uroczystości jubileuszowej 100-lecia zorganizowania niezależnego od Rzymu Kościoła Mariawitów w mariawickiej Świątyni Miłosierdzia i Miłości w Płocku wzięli udział trzej duchowni rzymskokatolickcy: bp prof. Bronisław Dembowski, współprzewodniczący Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów, bp prof. Tadeusz Pikus (ur. 1949), przewodniczący Rady Episkopatu do Spraw Ekumenizmu (2006-2011) i ks. prof. Henryk Seweryniak, członek Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów (Orłowska 2006, 1; Polak 2006, 20-21; SA 2006, 8). W imieniu Komisji Episkopatu Polski do Spraw Ekumenizmu bp Dembowski, biskup senior diecezji włocławskiej (2003-2019), wygłosił krótkie przemówienie, odnosząc się do przebiegu

i rezultatów mariawicko-rzymskokatolickiego dialogu teologicznego. Hierarcha rzymskokatolicki z jednej strony docenił osiągnięcia tych rozmów w aspekcie wzajemnego poznania się, z drugiej zaś zwrócił uwagę na bolesne różnice między obu Kościołami w zakresie pojmowania roli papieża w Kościele i objawień założycielki mariawityzmu (Dembowski 2006b, 10). O znaczeniu ekumenicznym uroczystości jubileuszowej u mariawitów w Płocku świadczy udział dwóch biskupów rzymskokatolickich, dostrzegających potrzebę kontynuacji dialogu teologicznego i umacniania wzajemnego szacunku

Ważnym wydarzeniem w ekumenicznych relacjach mariawicko-rzymskokatolickich było spotkanie nowo wybranego Biskupa Naczelnego Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, Michała M. Ludwika Jabłońskiego z rzymskokatolickim biskupem płockim, Piotrem Liberą, które odbyło się 13 września 2007 roku w pałacu biskupim w Płocku. W spotkaniu uczestniczyli ks. Zenon M. Mirosław Polkowski (1957-2021), wikariusz Parafii Mariawickiej w Płocku, oraz ks. prof. Henryk Seweryniak, członek Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów. Obaj biskupi rozmawiali na temat współpracy ekumenicznej i podzielili się refleksjami z pracy duszpasterskiej. Rozmawiano również o wynikach i perspektywach dialogu obu Kościołów (Katolicka Agencja Informacyjna 2007, 19).

20 stycznia 2008 roku, podczas Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan, po raz pierwszy od ponad 100 lat, w przyklasztornym kościele rzymskokatolickim ojców franciszkanów pw. św. Franciszka w Brzezinach, okolicznościowe kazanie wygłosił duchowny mariawicki, ks. Ireneusz M. Stanisław Bankiewicz, proboszcz Parafii Kościoła Starokatolickiego Mariawitów pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Grzmiącej. Zwracając się do uczestników nabożeństwa, mówił o roli duchowości i formacji franciszkańskiej w Kościele mariawitów i życiu założycielki mariawityzmu. Kapłan mariawicki poruszając problem braku jedności wśród uczniów Chrystusa, przypomniał słowa Mateczki

o ponadczasowym znaczeniu i uniwersalnym wymiarze dla chrześcijan: „jak nadzieja na przyście Mesjasza – Króla zawiodła Żydów, a wiara w dogmaty podzieliła chrześcijan, tak miłość zjednoczy wszystkich” (Uczestnik 2008, 32).

W styczniu 2008 roku również po raz pierwszy bp dr Piotr Libera, ordynariusz rzymskokatolickiej diecezji płockiej, wygłosił homilię w katedrze mariawickiej w Płocku. Niewątpliwie było to wydarzenie o wymiarze historycznym i ekumenicznym, które zbliżyło do siebie oba Kościoły (TD 2008, 32).

Kolejną okazją do wspólnej modlitwy duchownych obu Kościołów było nabożeństwo ekumeniczne, które odbyło się 24 stycznia 2009 roku w Świątyni Miłosierdzia i Miłości w Płocku. Mszę Świętą odprawił bp Michał M. Ludwik Jabłoński, Biskup Naczelny Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, natomiast homilię wygłosił bp Piotr Libera, ordynariusz rzymskokatolickiej diecezji płockiej. W nabożeństwie wzięli udział również duchowni mariawicy, ks. Stanisław M. Łukasz Kaczorek i ks. Dariusz M. Gabriel Grabarczyk, oraz rzymskokatolicy, ks. prof. Henryk Seweryniak i ks. dr Mirosław Kosek, rektor Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku (Dominik 2009, 29). W wygłoszonej homilii biskup płocki, nawiązując do idei Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan, zainicjowanej 75 lat temu w 1932 roku przez ks. Paula Couturiera (1881-1953), francuskiego duchownego rzymskokatolickiego z Lyonu, pioniera ekumenizmu, „wezwał do konkretnych postaw i podjęcia działań pogłębiających pojednanie: obdarowywania się tym, co wartościowe w poszczególnych Kościołach, rozwijania wiary, przepraszania za błędy i przebaczenia, ale przede wszystkim modlitwy o jedność” (Małecka 2009, III).

O woli podtrzymywania więzi mariawicko-rzymskokatolickich świadczy również udział bp. Piotra Libery, ordynariusza diecezji płockiej, 23 stycznia 2010 roku w nabożeństwie ekumenicznym celebrowanym przez Biskupa Naczelnego Ludwika Jabłońskiego w katedrze mariawickiej w Płocku. Na zakończenie Mszy świętej biskup Jabłoński

podziękował obecnym duchownym i wiernym za udział w nabożeństwie. Przytoczył również ważne słowa założycielki mariawityzmu, matki Marii Franciszki Kozłowskiej dotyczące jedności chrześcijan: „Głównym fundamentem zjednoczenia Kościołów powinna być wiara i cześć dla Przenajświętszego Sakramentu Ołtarza. Każdy Kościół niech zachowuje swoje zwyczaje, modły i nabożeństwa, i niech drugiemu swoich praktyk religijnych nie narzuca. We wszystkim niech będzie miłość, w rzeczach niekoniecznych do zbawienia – wolność, a w koniecznych jedność” („Tydzień modlitw o Jedność Chrześcijan w Płocku” 2010, 27).

Nabożeństwa ekumeniczne z udziałem duchownych obu Kościołów odbyły się również w styczniu 2011 roku. W kościele rzymskokatolickim pw. św. Jana Chrzyciela Mszy świętej w Płocku przewodniczył bp dr Piotr Libera, ordynariusz płocki, a homilię wygłosił biskup Ludwik Jabłoński, zwierzchnik Kościoła Starokatolickiego Mariawitów. Natomiast w mariawickiej Świątyni Miłosierdzia i Miłości Mszę świętą odprawił bp Ludwik Jabłoński, a homilię wygłosił bp Piotr Libera (MD 2011, 38).

7. Osiągnięcia i trudności oficjalnej fazy dialogu mariawickiego-rzymskokatolickiego

Oficjalny dialog mariawicko-rzymskokatolicki, nawiązany z inicjatywy Kościoła Rzymskokatolickiego, prowadzony intensywnie w latach 1997-2011, mimo że był mozolny i trudny, okazał się wydarzeniem ekumenicznym bez precedensu o historycznej doniosłości. W dużej mierze spełnił on pozytywną rolę jako próba wzajemnego poznania i lepszego rozumienia punktu widzenia dwóch wyznań tradycji katolickiej przez wymianę poglądów dotyczących objawień Mateczki, wyjaśnienia przyczyn rozłamu mariawitów z Rzymem oraz różnych szczegółowych zagadnień teologicznych o charakterze teoretycznym i praktycznym. Bez tych rozmów nie byłoby możliwe pojednanie dwóch bliskich sobie Kościołów oraz szczegółowe poznanie podobieństw i różnic doktrynalnych, organizacyjnych, liturgicznych i dyscyplinarnych między obu

wyznaniami. Dzięki porzuceniu nieufności i uprzedzeń oraz przyjęciu postawy ekumenicznej przedstawiciele obu stron otworzyli się na siebie nawzajem, modlili się wspólnie, rozmawiali ze sobą, poszukiwali platformy porozumienia i przyczynili się do głoszenia wspólnego orędzia ewangelicznego o Głowie Kościoła i Zbawicielu Jezusie Chrystusie, który zawsze pragnął jedności chrześcijan w duchu miłości i przebaczenia.

Znaczącym osiągnięciem komisji mieszanej była twórcza i niezwykle interesująca dyskusja dotycząca treści i przesłania objawień Dzieła Wielkiego Miłosierdzia z lat 1893-1918. Dzięki temu mariawici mieli okazję zapoznać stronę rzymskokatolicką z charakterem i znaczeniem podstawowej księgi wyznaniowej mariawityzmu, natomiast rzymscy katolicy mieli możliwość lepiej poznać duchowy wymiar i kontekst przeżyć mistycznych matki Marii Franciszki Kozłowskiej, które w wielu miejscach są podobne, a nawet tożsame z treścią objawień siostry Heleny Marii Faustyny Kowalskiej (1905-1938), habitowej zakonnicy rzymskokatolickiej ze Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia, z lat trzydziestych XX wieku („Mariawityzm – rzymski katolicyzm. To, co łączy – to, co dzieli. Rozmowa z ks. prof. Konradem M. Rudnickim” 2004).

Należy również docenić dążenia obu stron do ustalenia przyczyn rozłamu mariawitów z Rzymem. Dialog oficjalny umożliwił zapoznanie się z dziesięcioma dotychczas nieznanymi dokumentami dotyczącymi kwestii mariawickiej z lat 1903-1906. Dzięki ich udostępnieniu komisji mieszanej przez archiwum dzisiejszej Dykasterii Nauki Wiary ustalono niektóre aspekty i kulisy związane z wykluczeniem przywódców i zwolenników mariawityzmu z Kościoła Rzymskokatolickiego.

Komisja Mieszana do Spraw Dialogu pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów, która zakończyła swoją pracę 21 września 2011 roku we Włocławku, przyczyniła się do zmniejszenia wzajemnej nieufności. Dzięki podjętym rozmowom strona rzymskokatolicka oświadczyła, że klątwa nałożona na wyznawców mariawityzmu w grudniu 1906 roku nie obejmuje współczesnych

mariawitów. Komisja widząc potrzebę kontynuacji dialogu, postulowała wprawdzie utworzenie Komisji Dwustronnej do Spraw Współpracy obu Kościołów w celu umocnienia więzi ekumenicznych i poszukiwania możliwości realizacji zasady *communio in sacris* w aspekcie możliwości wzajemnego przystępowania do Komunii Świętej przez duchownych i wiernych obydwu konfesji, ale jak na razie nie doszło do realizacji tej propozycji.

Mimo pewnych pozytywnych rezultatów w prowadzonym dialogu teologicznym dwóm Kościołom siostrzanym nie udało się doprowadzić do przewyciężenia różnic dogmatycznych i kanonicznych dotyczących roli i władzy papieża oraz przepisów dyscyplinarno-prawnych odnoszących się do duchowieństwa i wiernych. Rozbieżne stanowiska obu stron ujawniły się również w kwestii oceny charakteru i treści objawień matki Marii Franciszki Kozłowskiej oraz przyczyn rozłamu mariawitów z Rzymem. Strona mariawicka była rozczarowana tym, że strona rzymskokatolicka nie ujawniła wszystkich istotnych dokumentów archiwalnych dotyczących roli polskich biskupów rzymskokatolickich, Kurii Rzymskiej i papieża Piusa X w potępieniu i wykluczeniu przywódców i zwolenników Dzieła Miłosierdzia¹². Strona rzymskokatolicka nie dokonała rehabilitacji matki Marii Franciszki i nie zgodziła się na odwołanie ekskomuniki większej nałożonej przeszło 100 lat temu z polecenia papieża Piusa X przez Świętą Rzymską i Powszechną

---

¹² Mariawici oczekiwali od strony rzymskokatolickiej ujawnienia tekstów archiwalnych przechowywanych w Watykanie odnoszących się do kwestii mariawickiej, sporządzonych przeszło 100 lat temu przez duchownych rzymskokatolickich, m.in. ks. Stanisława Galla (1865-1942), profesora seminarium duchownego w Warszawie, późniejszego biskupa polowego i administratora apostolskiego archidiecezji warszawskiej; kard. Vincenzo Vannutellego (1836-1930) i jego brata kard. Serafino Vannutellego (1834-1915) z Kurii Rzymskiej; biskupa mohylewskiego Franciszka Albina Symona (1841-1918), byłego rektora Akademii Duchownej w Petersburgu; o. Honorata Koźmińskiego (1829-1916), kapucyna z Zakroczymia; ks. prałata Kazimierza Skirmunta (1861-1931), rezydenta w Rzymie, konsultora Kongregacji Propagandy Wiary i Kongregacji do Spraw Nadzwyczajnych; oraz ks. Adama Stefana Sapiehy (1867-1951), późniejszego kardynała i metropolity krakowskiego (Starczewski 2004, 14-15)

Inkwizycję na Mateczkę i pierwszego Ministra Generalnego Związku Mariawitów, ks. Jana M. Michała Kowalskiego. Na skutek zaistnienia zasadniczej różnicy poglądów w omawianych kwestiach oba Kościoły uświadomiły sobie brak gotowości do podjęcia wiążących decyzji o charakterze praktycznym. Nic więc dziwnego, że komisja mieszana nie doprowadziła do przełomu w ekumenicznych relacjach mariawicko-rzymskokatolickich. W wyniku prowadzenia rozmów dwustronnych okazało się, że perspektywa zawarcia interkomunii, pełnej wspólnoty kościelnej i zjednoczenia dwóch Kościołów nieubłagane oddaliła się w czasie i trudno przewidzieć, czy kiedykolwiek wizja pełnej jedności dwóch wyznań spełni się w przyszłości. W tej sytuacji można liczyć co najwyżej na utrzymywanie stałych kontaktów dwustronnych, większy szacunek i dawanie wspólnego świadectwa w sprawach nadrzędnych dla chrześcijan, takich jak: zbawienie, pokój, miłość, miłosierdzie, poszanowanie dzieła stworzenia i niedzieli jako Dnia Pańskiego oraz niesienie pomocy ludziom nieszczęśliwym, odrzuconym, ubogim i zagubionym.

Bibliografia

- Adamkowski, Arkadiusz. 2000. „Trzeba wyzbywać się uprzedzeń: Płock: Spotkanie w seminarium.” *Gazeta na Mazowszu*, 21 stycznia: 3.
- Beck, André Le. 2017. *Miséricorde & amour: L'Église Mariavite*. Paris: ECAP.
- Bruncz, Dariusz. 2014. „Ekumenizm był zwyczajnie wpisany w Jego DNA.” *Praca nad sobą* 19 (73):36-39.
- Budniak, Józef, i Zygfryd Glaeser, Tadeusz Kałużny, Zdzisław J. Kijas. 2016. „Sakrament chrztu znakiem jedności: Deklaracja Kościołów w Polsce na progu trzeciego tysiąclecia: (Warszawa, 23 stycznia 2000 r.)” W *Encyklopedia ekumenizmu w Polsce (1964-2014)*. Kraków: Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie: 514-515.
- Dembowski, Bronisław. 2006a. „W drodze ku pojednaniu: Stanowisko strony rzymskokatolickiej w dialogu teologicznym z Kościołem

- Starokatolickim Mariawitów.” *Biuletyn Ekumeniczny* 35 (3-4): 31-53.
- Dembowski, Bronisław. 2006b. „Przemówienie biskupa Bronisława Dembowskiego w Świątyni Miłosierdzia i Miłości w Płocku 15 sierpnia 2006 roku.” *Mariawita* 48 (7-9): 10.
- Dembowski, Bronisław. 2009. „Sprawozdanie z prac Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów w roku 2008: Włocławek 13 stycznia 2009 r.” Maszynopis. Włocławek.
- Dembowski, Bronisław. 2011. „Komunikat bp. Bronisława Dembowskiego na temat zamknięcia prac Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Włocławek 11 października 2011 r.” Maszynopis. Włocławek.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 1998a. „Komunikat z 1. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Włocławek, 4 marca 1998 r.” Maszynopis. Włocławek.
- Dembowski Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 1998b. „Komunikat z 2. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Łódź, 14 października 1998 r.” Maszynopis. Łódź.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 1998c. „Protokół z 2. posiedzenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Łódź, 14 października 199 r.” Maszynopis. Łódź.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 1999a. „Komunikat z 3. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Włocławek, 3 marca 1999 r.” Maszynopis. Włocławek.

- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 1999b. „Komunikat z 4. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Łódź, 6 października 1999 r.” *Mariawita* 41 (10-12): 8.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 1999c. „Protokół z 4. posiedzenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Łódź, 6 października 1999 r.” *Maszynopis. Łódź.*
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2000a. „Komunikat z 5. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Włocławek, 4 marca 2000 r.” *Mariawita* 42 (1-3): 12.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2000b. „Komunikat z 6. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Łódź, 11 października 2000 r.” *Maszynopis. Łódź.*
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2001a. „Komunikat z 7. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Włocławek, 7 marca 2001 r.” *Mariawita* 43 (7-9): 21.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2001b. „Komunikat z 8. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Łódź, 10 października 2001 r.” *Mariawita* 43 (10-12): 23.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2002a. „Komunikat z 9. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Włocławek, 6 marca 2002 r.” *Mariawita* 44 (1-3): 8.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2002b. „Komunikat z 10. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy

- Kościółem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Łódź, 9 października 2002 r.” *Mariawita* 44 (10-12): 9.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2003a. „Komunikat z 11. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Włocławek, 26 lutego 2003 r.” *Mariawita* 45 (4-6): 11.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2003b. „Komunikat z 12. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Łódź, 8 października 2003 r.” *Mariawita* 45 (10-12): 14.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2004a. „Komunikat z 13. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Włocławek, 11 marca 2004 r.” *Mariawita* 46 (1-2): 16.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2004b. „Komunikat z 14. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Łódź, 6 października 2004 r.” *Mariawita* 46 (10-12): 11.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2005a. „Komunikat z 15. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Włocławek, 30 marca 2005 r.” *Mariawita* 47 (4-6): 9.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2005b. „Komunikat z 16. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Łódź, 12 października 2005 r.” *Mariawita* 47 (10-12): 15.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2006a. „Komunikat z 17. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Włocławek, 22 lutego 2006 r.” *Mariawita* 48 (1-3): 6.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2006b. „Komunikat z 18. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy

- Kościółem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Łódź, 11 października 2006 r.” *Mariawita* 48 (11-12): 7.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2007a. „Komunikat z 19. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Włocławek, 28 lutego 2007 r.” *Mariawita* 49 (1-2): 27.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2007b. „Komunikat z 20. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Płock, 10 października 2007 r.” *Mariawita* 49 (10-12): 19.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2008. „Komunikat z 21. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Płock, 9 października 2008 r.” *Mariawita* 50 (11-12): 19.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2009a. „Komunikat z 22. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Włocławek, 4 marca 2009 r.” *Mariawita* 51 (1-3): 14.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2009b. „Komunikat z 23. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Płock, 14 października 2009 r.” *Mariawita* 51 (10-12): 24.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2010a. „Komunikat z 24. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Włocławek, 3 marca 2010 r.” *Mariawita* 52 (1-3): 18.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2010b. „Komunikat z 25. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim

- Mariawitów: Płock, 13 października 2010 r.” *Mariawita* 52 (8-12): 47-48.
- Dembowski, Bronisław, i Ludwik Jabłoński. 2013. „Katolicy i mariawici: Komunikat z 26. posiedzenia Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów: Włocławek, 21 września 2011 r.” *Studia i Dokumenty Ekumeniczne* 31 (1-2): 172-175.
- Dembowski, Bronisław, i Henryk Seweryniak. 2008. „Sprawozdanie z prac Komisji Mieszanej ds. Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów w roku 2007: Włocławek-Płock, 12 lutego 2008 r.” Maszynopis. Włocławek/Płock.
- „Dialog teologiczny między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów.” 1998. *Biuletyn Ekumeniczny* 27 (3): 64-65.
- DM. 2011 . „Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan: Płock.” *Mariawita* 53 (1-3): 38.
- DM.2013. „Kapłan Konrad M. Paweł Rudnicki 2 lipca 1926 – 13 listopada 2013.” *Mariawita* 55 (10-12): 16.
- Dominus Iesus o jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła: Deklaracja Kongregacji Nauki Wiary.* 2000. Kraków: Wydawnictwo „M”.
- Drózdź Grzegorz, i Bronisław Dembowski, Ludwik Jabłoński. 2000. „Protokół z 6. posiedzenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów /11.X.2000 r./” Maszynopis. Łódź.
- Drózdź Grzegorz, i Bronisław Dembowski, Ludwik Jabłoński. 2004. „Protokół z 12. posiedzenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów /8.X.2004 r./” Maszynopis. Łódź.

- Dróżdż Grzegorz, i Bronisław Dembowski, Ludwik Jabłoński. 2005. „Protokół z 15. posiedzenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów /30.III.2005 r./” Maszynopis. Włocławek.
- Dróżdż Grzegorz, i Bronisław Dembowski, Ludwik Jabłoński. 2007. „Protokół z 20. posiedzenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów /10.III.2007 r./” Maszynopis. Płock.
- Drugi Polski Synod Plenarny: Teksty robocze.* 1991. Poznań/Warszawa: Pallottinum.
- DT. 2008. „Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan 2008: Płock.” *Mariawita* 50 (1-3): 32.
- Gołębiowski, Sławomir. 2009. „Mariavites credunt – Mariawici wierzą.” *Praca nad sobą* 14 (53): 21-25.
- Gołębiowski, Sławomir. 2012. „Kto dokonał zmian w tekście objawień Marii Franciszki Kozłowskiej przesłanych do Rzymu?” W *Mistrzyni Ducha. W 150. Rocznicę Narodzin Mateczki Świętej Marii Franciszki Kozłowskiej*, t. I, 255-269. Felicjanów: Wydawnictwo Kościoła Katolickiego Mariawitów.
- Gołębiowski, Sławomir. 2014. „Paweł.” *Praca nad sobą* 19 (73): 16-22.
- [Grabarczyk], Gabriel. 2001. „Niech nie trwoży się serce wasze.” *Mariawita* 43 (1-3): 6.
- Grzegorzczuk, Danuta, i Małgorzata Śluzek, red. 2014. *Gmina Cegłów. Przewodnik encyklopedyczny.* Cegłów: Gminna Biblioteka Publiczna w Cegłowie.
- Grzybowski, Michał Marian. 2021. *Ksiądz Profesor dr hab. Ireneusz Mroczkowski 1949-2020.* Płock: P.P.-H. „Drukarnia” Sp. Z.o.o. Sierpc.
- Grzybowski, Michał Marian, i Leszek Zygmunt. 2015. *Episkopat Płocki w latach 1075-2015.* Płock: Towarzystwo Naukowe Płockie.

- Heller, Michał. 2013. „Spoglądał na krańce wszechświata. Fragmenty wspomnień o kapł. M. Pawle opublikowane w «Tygodniku Powszechnym».” *Mariawita* 55 (10-12): 19.
- Jabłoński, Ludwik Maria. 2013. „«Błogosławieni umarli, którzy w Panu umierają: Tak mówi Duch – niech odpoczną od swoich trudów, bo ich czyny są z nimi» (Ap 14,13): Mowa pożegnalna wygłoszona przez Biskupa Naczelnego na pogrzebie M. Pawła.” *Mariawita* 55 (10-12): 17.
- Jaworska, Pelagia 1999. „Wizyta nowego ordynariusza Płockiego u Biskupa Naczelnego.” *Mariawita* 41 (10-12): 11.
- Jaworska, Pelagia. 2000. „Symposium ekumeniczne w Seminarium Duchownym w Płocku.” *Mariawita* 42 (1-3): 12.
- Jaworska, Pelagia. 2001. „Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan 18-25 stycznia 2001.” *Mariawita* 43 (1-3): 8.
- Jaworska, Pelagia. 2002. „Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan 18-25 stycznia 2002: U Ciebie jest źródło życia (Ps 36,10).” *Mariawita* 44 (1-3): 21-22.
- Jaworska, Pelagia. 2003. „Na tropach genezy Tygodnia Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan w Polsce.” *Mariawita* 45 (1-3): 21-22.
- Jaworska, Pelagia. 2004. „Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan 18-25 stycznia 2004.” *Mariawita* 46 (1-3): 27-28.
- Jaworska, Pelagia. 2005. „Tydzień Powszechnej Modlitwy o Jedność Chrześcijan 18-25 stycznia 2005.” *Mariawita* 47 (1-3): 22.
- Jaworska, Pelagia. 2006a. „Symposium Teologiczne w Łodzi.” *Mariawita* 48 (4-6): 9.
- Jaworska, Pelagia. 2006b. „Nabożeństwo ekumeniczne z papieżem.” *Mariawita* 48 (4-6): 10.
- Jaworski, Włodzimierz. 1999. „Wszystko ma swój czas. Kazanie wygłoszone na centralnym nabożeństwie w Tygodniu Modlitw o Jedność Chrześcijan w Warszawie 24 stycznia 1999 roku w rzymskokatolickiej Archikatedrze pw. Męczeństwa św. Jana Chrzciciela przez Biskupa Naczelnego Kościoła Starokatolickiego

- Mariawitów Zdzisława Marię Włodzimierza Jaworskiego.” *Mariawita* 41 (1-3): 5-7.
- J.M. 1998. „Płock. Tydzień ekumeniczny.” *Gazeta na Mazowszu*, 19 stycznia: 1.
- Kamiński, Zygmunt. 1997. „Memorandum Biskupa Płockiego Zygmunta Kamińskiego w kwestii mariawickiej, 12 marca 1997.” Maszynopis. Płock.
- Karski, Karol. 2007. *Od Edynburga do Porto Alegre. Sto lat dążeń ekumenicznych*. Warszawa: Chrześcijańska Akademia Teologiczna.
- Karta Ekumeniczna. Wytyczne dla wzrastającej współpracy pomiędzy Kościołami w Europie*. 2001. Warszawa: Rada Episkopatu ds. Ekumenizmu/Polska Rada Ekumeniczna.
- Katolicka Agencja Informacyjna. 2007. „Spotkanie Biskupów. Komunikat ze spotkania biskupa płockiego Piotra Libery z biskupem Ludwikiem Jabłońskim – Biskupem Naczelnym Kościoła Starokatolickiego Mariawitów.” *Mariawita* 49 (10-12): 19.
- „Komisja ds. Dialogu katolików i mariawitów zakończyła prace.” 2011. PAP. Dostęp 2011.09.15. <http://www.gosc.pl/doc/949399>. Komisja-ds-dialogu-katolików-i-mariawitów-zakoczyła-prace.
- Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów. 2006. *Dwustronna refleksja na temat podstawowych pism Matki Marii Franciszki Kozłowskiej dotyczących Dzieła Wielkiego Miłosierdzia*. Łódź/Włocławek: Wydawnictwo ELWIT Kraków.
- Komisja Mieszana do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów. 2011. *Ze źródeł kwestii mariawickiej. Nieznane dokumenty z lat 1903-1906*. Płock: Płocki Instytut Wydawniczy.
- Korpikiewicz, Honorata-Andromeda. 2014. „Pasuję cię, Andromedo.” *Praca nad sobą* 19 (73): 6-10.
- Małecka, Agnieszka. 2009. „Świadectwo jedności.” *Niedziela* 8 lutego: III.

- Mames, Daniel. 2014. „Kapłana M. Pawła krótka lekcja z teologii mistycznej o mariawityzmie.” *Praca nad sobą* 19 (73): 12-15.
- „Mariawityzm – rzymski katolicyzm. To, co łączy – to, co dzieli: Rozmowa z ks. prof. Konradem M. Rudnickim.” 2004. *Ekumeniczna Agencja Informacyjna*. Dostęp 2004.11.06.<http://www.ekumenizm.pl/article.php?story=2004110313564525&mode=print>.
- Mazur, Krzysztof. 2013. „«Gdzie wielu myśli jednako, tam rzadko pojawia się doniosła idea» Wspomnienie o kapłanie prof. Konradzie Marii Pawle Rudnickim.” *Mariawita* 55 (10-12): 17-19.
- [Miller], Dominik. 2009. „Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan: Płock.” *Mariawita* 51 (1-3): 29.
- Mroczkowski, Ireneusz. 2005. „Protokół z 16. posiedzenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów /12.X.2005 r./” Maszynopis. Łódź.
- Mroczkowski, Ireneusz, i Bronisław Dembowski, Ludwik Jabłoński. 1999. „Protokół z 3. posiedzenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów /3.III.1999 r./” Maszynopis. Włocławek.
- Mroczkowski, Ireneusz, i Bronisław Dembowski, Ludwik Jabłoński. 2003. „Protokół z 11. posiedzenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów /26.II.2003 r./” Maszynopis. Płock.
- Mroczkowski, Ireneusz, i Bronisław Dembowski, Ludwik Jabłoński. 2008. „Protokół z 21. posiedzenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów /9.X.2008 r./” Maszynopis. Płock.
- Obirek, Stanisław. 2014. „Koniec niezwyklej biografii.” *Praca nad sobą* 19 (73): 4-6.

- Orłowska, Milena. 2006. „Sto lat Świątyni Miłosierdzia i Miłości.” *Gazeta Wyborcza. Płock*, 16 sierpnia: 1.
- Piekarska, Małgorzata Karolina. 2014. „C/1966 TI Rudnicki.” *Praca nad sobą*19 (73): 2-3.
- Polak, Grzegorz. 1999. *Kto jest kim w Kościele: Ekumeniczne «who is who» chrześcijaństwa w Polsce: Stan na dzień 15 lutego 1999 r.* Warszawa: Katolicka Agencja Informacyjna.
- Polak, Grzegorz. 2006a. „Ekumeniczne obchody 100-lecia Kościoła Starokatolickiego Mariawitów.” *Biuletyn Ekumeniczny* 35 (3-4): 18-22.
- Polak, Grzegorz. 2006b. „Pokochać mariawitów.” *Tygodnik Powszechny*, 25 maja: 2.
- Rudnicki, Konrad M. Paweł. 2008. *Moja droga do religii.* Kraków: F.H.U. ELWIT.
- Rudnicki, Paweł. 2000. „Kościół Starokatolicki Mariawitów: Doktryna – prawo – sakramenty – moralność.” W *Wyznania wiary i główne zasady doktrynalne: Katolicyzm: Kościół rzymskokatolicki, Starokatolicyzm, Mariawityzm, Integryzm rzymskokatolicki, Katolicyzm liberalny*, red. Marcin Karas, 86-194. Kraków: Wydawnictwo Media Press.
- [Rudnicki], Paweł. 1999. „O czym dyskutujemy z rzymskimi katolikami.” *Mariawita* 41 (10-12): 8-10.
- Rudnicki, Sulej Dawid. 2014. „Co Pan robił w tych butach??? – Chodziłem (cztery wcielenia mojego Ojca).” *Praca nad sobą*19 (73): 22-29.
- Rybak, Stanisław. 2011. *Mariawityzm: Dzieje i współczesność.* Warszawa: Agencja Wydawnicza CB.
- SA. 2006. „Jubileusz stulecia Kościoła Mariawitów: Płockie uroczystości.” *Życie Płocka*, 11 sierpnia: 8.
- Seweryniak, Henryk. 1999. „Wielki Jubileusz Roku 2000: Propozycje do dialogu katolicko-mariawickiego.” *Miesięcznik Pastorski Płocki* 94 (9): 356-362.

- Seweryniak, Henryk. 2000. „Dialog katolicko-mariawicki wczoraj, dziś, jutro. Postulaty teologa katolickiego wobec własnego Kościoła, styczeń 2000 r.” Maszynopis. Płock.
- Seweryniak, Henryk. 2001. „Sprawozdanie z dotychczasowych prac Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego pomiędzy Kościołem Rzymskokatolickim a Kościołem Starokatolickim Mariawitów, 9 stycznia 2001 r.” Maszynopis. Włocławek.
- Seweryniak, Henryk. 2002. „Dialog katolicko-mariawicki w Polsce.” *Studia i Dokumenty Ekumeniczne* 18 (2): 87-92.
- Seweryniak, Henryk. 2004. „Drogi polskiej ekumenii. W stulecie oficjalnego podjęcia «kwestii mariawickiej».” W *Słowo pojednania: Księga Pamiątkowa z okazji siedemdziesiątych urodzin Księdza Michała Czajkowskiego*, red. Julian Warzecha, 492-499. Warszawa: Biblioteka „Więzi”.
- Seweryniak, Henryk. 2006. „Protokół z 17. posiedzenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów /22. II.2006 r./” Maszynopis. Włocławek.
- Seweryniak, Henryk. 2009. „Sprawa manipulacji w tekście *Początku Zawiązku* w świetle archiwaliów przechowywanych w Kongregacji Nauki Wiary.” *Praca nad sobą* 14 (53): 18-20.
- Seweryniak, Henryk. 2014. *Święte Oficjum a mariawici*. Płock: Płocki Instytut Wydawniczy.
- Seweryniak Henryk, i Bronisław Dembowski, Ludwik Jabłoński. 2002. „Protokół z 9. posiedzenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów /6.III.2002 r./” Maszynopis. Włocławek.
- Seweryniak Henryk, i Bronisław Dembowski, Ludwik Jabłoński. 2007. „Protokół z 19. posiedzenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim

- i Kościołem Starokatolickim Mariawitów /28.II.2007 r./” Maszynopis. Włocławek.
- Seweryniak Henryk, i Bronisław Dembowski, Ludwik Jabłoński. 2009. „Protokół z 22. posiedzenia Komisji Mieszanej do Spraw Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim i Kościołem Starokatolickim Mariawitów /4.III.2009 r./” Maszynopis. Włocławek.
- Starczewski A. 2004. „Kilka uwag do komunikatu Komisji Mieszanej” *Mariawita* 46 (1-3): 14-15.
- Turnau, Jan. 2013. „Ks. Konrad Maria Paweł Rudnicki.” *Mariawita* 55 (10-12): 19.
- Turnau Jan. 2015. „Ksiądz Konrad Maria Paweł Rudnicki 1926-2013.” *Studia i Dokumenty Ekumeniczne* 31 (1-2): 214-216.
- „Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan w Płocku.” 2010. *Mariawita* 52 (1-3): 26-27.
- Uczestnik. 2008. „Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan 2008: Grzmiąca.” *Mariawita* 50 (1-3): 32.
- Wielgus, Stanisław. 2000. „Przemówienie Biskupa Stanisława Wielgusa – Ordynariusza Rzymskokatolickiej Diecezji w Płocku.” *Mariawita* 42 (4-9): 10-11.
- „Wielki jubileusz u mariawitów.” 2000. *Gazeta Wyborcza. Płock*, 16 sierpnia: 1.
- Wojewódzka-Habdank, i Bolesława, Zofia Miskiewicz, Anna Czekańska, Halszka Podgórska-Dutka, Beatrix Podolska, Krystyna Zymlińska, Mateusz Szoblik. 2014. „Radykalnie nieortodoksyjny w dążeniu do Prawdy.” *Praca nad sobą* 19 (73): 14, 34-36.
- Wszółek, Bogdan. 2014. „Nic nie wzrusza nieba bardziej, jak śmierć astronoma.” *Praca nad sobą* 19 (73): 29, 32-34.

CHRZEŚCIJAŃSKA AKADEMIA TEOLOGICZNA
w WARSZAWIE

Rok LXV

Zeszyt 4

ROCZNIK TEOLOGICZNY

[E-WYDANIE]

WARSZAWA 2023

REDAGUJE KOLEGIUM

dr hab. Jakub Sławik, prof. ChAT – redaktor naczelny

dr hab. Jerzy Ostapczuk, prof. ChAT – zastępca redaktora naczelnego

prof. dr hab. Tadeusz J. Zieliński

dr hab. Borys Przedpełski, prof. ChAT

dr hab. Jerzy Sojka, prof. ChAT – sekretarz redakcji

MIĘDZYNARODOWA RADA NAUKOWA

JE metropolita prof. dr hab. Sawa (Michał Hrycuniak), ChAT

abp prof. dr hab. Jerzy Pańkowski, ChAT

bp prof. ucz. dr hab. Marcin Hintz, ChAT

prof. dr hab. Atanolij Aleksiejew, Państwowy Uniwersytet w Petersburgu

prof. dr Marcello Garzaniti, Uniwersytet we Florencji

prof. dr hab. Michael Meyer-Blanck, Uniwersytet w Bonn

prof. dr hab. Antoni Mironowicz, Uniwersytet w Białymstoku

prof. dr hab. Wiesław Przyczyna, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

prof. dr hab. Eugeniusz Sakowicz, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

prof. dr hab. Tadeusz Stegner, Uniwersytet Gdański

prof. dr Urs von Arx, Uniwersytet w Bernie

prof. dr hab. Piotr Wilczek, Uniwersytet Warszawski

Redakcja językowa – Kalina Wojciechowska
Korekta tekstów angielskich – Karen Wasilewska
Skład komputerowy – Jerzy Sojka

BWHEBB, BWHEBL, BWTRANS [Hebrew]; BWGRKL, BWGRKN, and BWGRKI [Greek]
PostScript® Type 1 and TrueType fonts Copyright ©1994-2013 BibleWorks, LLC.
All rights reserved. These Biblical Greek and Hebrew fonts are used with permission
and are from BibleWorks (www.bibleworks.com)

eISSN: 2956-5685

Wydano nakładem
Wydawnictwa Naukowego ChAT
ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa, tel. +48 22 635-68-55
Objętość ark. wyd.: 13,5. Nakład: 100 egz.
Druk: druk-24h.com.pl
ul. Zwycięstwa 10, 15-703 Białystok

SPIS TREŚCI

IN MEMORIAM

- Ks. bp prof. dr hab. Wiktor Wysoczański 653
Ks. dr hab. Rościśław Kozłowski 655

ARTYKUŁY

- JAKUB SŁAWIK, *“For there are eunuchs who have been so from birth” – Proposal of a new interpretation of Matt. 19:12* 657
- GRZEGORZ OLEK, *Where does the hendiadys in Phil. 1:1 come from? About the origins, misunderstandings, and argumentation of a questionable theory in English commentaries on Philippians 1:1* 681
- SERHII SHUMYLO, *The connection between Holy Mount Athos and the Ukrainian and Belarusian lands of the Polish-Lithuanian Commonwealth in the 16th century* 693
- BP ANDRZEJ BORKOWSKI, *Organizacja Kościoła prawosławnego w II Rzeczypospolitej (1918-1921)* 713
- PANAGIOTIS TZOUMERKAS, *The Autocephalous Church of Poland during World War II: An Anecdotal Memorandum-Report of the Archbishop Grodno Savva (Sowieci) to the Ecumenical Patriarch Benjamin* 741
- PIOTR NOWAK, *Instytucjonalne kształcenie kadr pentekostalnych w Polsce w latach 1930-1938* 797
- BORYS PRZEDPELSKI, *Oficjalny dialog ekumeniczny między Kościołem Starokatolickim Mariawitów i Kościołem Rzymskokatolickim w latach 1997-2011* 823

RECENZJE

- Theißen, Gerd, i Annette Merz. 2023. Wer war Jesus? Der erinnerte Jesus in historischer Sicht. Ein Lehrbuch. Göttingen: Vandenhoeck&Ruprecht, ss. 592. ISBN 978-3-8252-6108-5 (GRZEGORZ OLEK)* 893
- Spoleczny kontekst braterstwa i przyjaźni w świetle księzek: Zduniak, Agnieszka, i Artur Wysocki. 2023. Powszechne braterstwo a lokalna przyjaźń. Wokół encykliki «Fratelli Tutti». Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, ss. 272. ISBN 978-83-8281-151-3 (DOROTA GIZICKA)* 899

KRONIKA

<i>Wizyta studentów z Uniwersytetu Padeborn (29-30 marca 2023)</i> (JERZY SOJKA).....	909
<i>Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Metodyczna: „Pedagogika religii i kultury w perspektywie socjalizacji i egzystencjalnych potrzeb uczniów” (11 maja 2023)</i> (ELŻBIETA BYRTEK)	911
<i>Międzynarodowa konferencja naukowa „50 lat Konkordii Leuenerskiej – dziedzictwo i wyzwania” (24 maja 2023 roku)</i> (JERZY SOJKA).....	915
<i>Inauguracja roku akademickiego 2023/2024 (5 października 2023)</i> (JAROSŁAW ZABROCKI).....	919
<i>Konferencja naukowa „Oblicza pentekostalizmu – konteksty kulturowe i społeczne. Perspektywa międzywyznaniowa i religioznawcza” (24 listopada 2023)</i> (PIOTR NOWAK, ANDRZEJ MIGDA)	923
Wykaz autorów	931
Recenzenci <i>Rocznika Teologicznego</i> w roku 2023	933

Contents

IN MEMORIAM

Ks. bp prof. dr hab. Wiktor Wysoczański	653
Ks. dr hab. Rościław Kozłowski	655

ARTICLES

JAKUB SLAWIK, <i>“For there are eunuchs who have been so from birth” – Proposal of a new interpretation of Matt. 19:12</i>	657
GRZEGORZ OLEK, <i>Where does the hendiadys in Phil. 1:1 come from? About the origins, misunderstandings, and argumentation of a questionable theory in English commentaries on Philippians 1:1</i>	681
SERHII SHUMYLO, <i>The connection between Holy Mount Athos and the Ukrainian and Belarusian lands of the Polish-Lithuanian Commonwealth in the 16th century</i>	693
BP ANDRZEJ BORKOWSKI, <i>Organization of the Orthodox Church in the Second Polish Republic (1918-1921)</i>	713
PANAGIOTIS TZOUMERKAS, <i>The Autocephalous Church of Poland during World War II: An Anecdotal Memorandum-Report of the Archbishop Grodno Savva (Sowietow) to the Ecumenical Patriarch Benjamin</i>	741
PIOTR NOWAK, <i>Institutional Education of Pentecostal staff in Poland in the years 1930-1938</i>	797
BORYS PRZEDPELSKI, <i>Official Ecumenical Dialogue between the Old Catholic Mariavite Church and the Roman Catholic Church in the years 1997-2011</i>	823
REVIEWS	
<i>Theißen, Gerd, and Annette Merz. 2023. Wer war Jesus? Der erinnerte Jesus in historischer Sicht. Ein Lehrbuch. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, pp. 592. ISBN 978-3-8252-6108-5 (GRZEGORZ OLEK)</i>	893

<i>The social context of fraternity and friendship in the light of the book: Zduniak, Agnieszka, and Artur Wysocki. 2023. Powszechne braterstwo a lokalna przyjaźń. Wokół encykliki «Fratelli Tutti». Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego pp. 272. ISBN 978-83-8281-151-3</i>	
(DOROTA GIZICKA).....	899

CHRONICLE

<i>Visit of students from the University of Paderborn (29-30th March 2023)</i>	
(JERZY SOJKA).....	909
<i>National Scientific and Methodological Conference: “Pedagogy of religion and culture in perspective of socialization and existential needs of students” (11th May 2023)</i>	
(ELŻBIETA BYRTEK).....	911
<i>International Theological Conference „50 Years Leuenberg Agreement – Heritage and Challenges” (24th May 2023)</i>	
(JERZY SOJKA).....	915
<i>Inauguration of the academic year 2023/2024 (5th October 2023)</i>	
(JAROSŁAW ZABROCKI).....	919
<i>Scientific conference: “Aspects of Pentecostalism – Cultural and social contexts. An interfaith and religious studies perspective” (24th November 2021)</i>	
(PIOTR NOWAK, ANDRZEJ MIGDA).....	921
List of authors	931
List of reviewers of <i>Theological Yearbook</i> in 2023	933

Wykaz autorów

Jakub Ślawik, j.slawik@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Grzegorz Olek, g.olek@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Serhii Shumylo, institute@afon.org.ua, Institute of History of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine, 126 Velyka Vasylykivska St., of.1, Kyiv, Ukraine 03151

Andrzej Borkowski, a.borkowski@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Panagiotis Tzoumerkas, tzoumerkas@past.auth.gr, Aristotle University of Thessaloniki, Faculty of Theology, School of Social Theology and Christian Culture, 54124 University Campus, Thessaloniki – Greece

Piotr Nowak, p.nowak@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa

Borys Przedpełski, b.przedpelski@chat.edu.pl, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa